

EARLY MODERN WORKSHOP: Jewish History Resources

Volume 1: Early Modern Jewries, 2004, Wesleyan University, Middletown, CT

Anti-Jewish Accusations in Poland: A Medieval or Early Modern Phenomenon?

Magda Teter, Wesleyan University, USA

ABSTRACT: Anti-Jewish accusations of host desecration and ritual murder, both of medieval origin and nature, became characteristic of the early modern period in Poland. Despite their medieval roots, some of the medieval characteristics of the accusations were gradually lost in the early modern period, even though their traces continue to appear in the sources. The presentation discusses the loss of theological significance of the accusations. The host desecration accusations gradually become church robbery cases, even if some theological rhetoric is retained, and the blood libels become cases of Jewish hostility and not of reenacting of the Crucifixion.

This presentation is for the following text(s):

- A Decree by the Tribunal of the Grand Duchy of Lithuania,
- Criminal Trial Concerning the Innocent Child Jan Krosnowski

Magda Teter

Wesleyan University, USA

Duration: 52:34

Copyright © 2012 Early Modern Workshop

Introduction to a Decree Concerning Church Robbery

Magda Teter

The text presented here is a decree of a Lithuanian Tribunal against Jews involved in a church robbery in a small Lithuanian town in 1700. As with most court records preserved in Poland this document is a summary of the trial, it is repetitious, repeating testimonies, each time it refers to a previous court action. Some of these verbatim repetitions have been shortened here. For Polish court records, it is extremely rare to have full records of interrogations similar to those found in Inquisition records in Italy, or Spain. Most of the time, it is a final narrative, composed by the court scribe for permanent record, the so called “clean copy.” The “clean copy” is based on notes compiled during the whole trial known as *brudnopis*, literally “a smudged/dirty copy.” The *brudnopis* was customarily destroyed after the “clean copy” was filed. As a result we are left with a scribal narrative, with actual testimonies omitted, roughly summarized, or with some verbatim fragments sometimes included at the scribe's discretion.

The text presented here shows a narrative that can be seen as a transitional narrative from the medieval, although characteristic of the early modern period in Poland, host desecration accusations that include miracles caused by the abuse of the host to narratives of church robbery, a criminal offence. Toward the end of the early modern period era, theological significance of the accusations is gradually lost even in Poland, although, as in this document, the traces of theological anti-Jewish rhetoric continue to appear in sources. A similar transition process occurs with ritual murder accusations, which are gradually transformed into narratives of cruel murder cases, devoid of their religious significance.

For more information about the accusations of host desecration against Jews see, the introduction to chapter VIII: “O Świętokradzwach Nayświętszego Sakramentu” [On the Desecrations of the Most Holy Sacrament] from Stefan Żuchowski's book *Process Kryminalny o niewinne dziecię Jana Krosnowskiego* [A criminal trial concerning the innocent child Jan Krosnowski] (Sandomierz 1713?).

Volume 1: Early Modern Jewries, 2004, Wesleyan University, Middletown, CT

**A Decree by the Tribunal of the Grand Duchy of Lithuania,
Concerning a Church Robbery
Akty izdavaemye vilenskoiu komisieiu dla razbora drevnikh aktov
Court Records, 1700**

Translated by Magda Teter

Year 1700, in the month of June, on the 19th day

Before us, the principal judges of the Great Duchy of Lithuania, has come a case concerning an accusation [filed] by God's Reverend, priest Dawid Podebronowicz of the Komayski parish Church, and by its sacristan, Krzysztof Łukaszewicz, against the infidel Jew, Jakub Salamonowicz, from the city of Pinczów, the leader [of the gang]; Nochim of Lublin, Israel of Przeworsk, Yohel of Murawa near Nikliszporek--sacrilegious thieves wandering from town to town in order to steal, and against Moszko alias Moyżesz, also known as Senator, who lives in the town of Wizuny, who is their leader as well; and against his helpers: Kasrel Moyżeszowicz, Jakub Izakowicz, Abram Salmonowicz, and all [leaders of] Jewish kahal of Wizuny and Kowary, who are now in Wilno [visiting] lord Jan of Goryszewo Goryszewski, esquire [*stolnik*], the under-*starosta* of Wilkomierz, and the lease-holder [*arendarz*] of Wizuny to take counsel about this robbery.

[The plaintiffs claim] in a decree presented to the accused persons that: on the 26th of April of the current year 1700 the above mentioned Jews, Jakub Salomonowicz, Nochim of Lublin, Izrael of Przeorsk, Johel of Moraw, who were wandering and stealing in the various royal towns, especially in the city of Wilno, and causing a lot of damage to people, just before the commencement of the Tribunal had begun its proceedings, and knowing well about the generous donation of the miraculous painting of the Most Holy Virgin in the Komayski church, decorated in gold, silver, pearls and other gems, awoke a appetite for the[se gems], and somehow in their thievish manner broke into the Komayski church through a strong door; and having broken the ciborium with axes, dared to take with their foul hands the *sacra sacrorum*, a box with forty communion wafers for the Jews in other kahals, offending the Lord's Sublimity. At the same time they stole two empty chalices, and having stripped the altar of St. John, and the painting of the Most Holy Virgin, off its pearls, golden rings, silver and other splendors that were on this painting, and two silver hanging candelabra, they took them with their sacrilegious hands.

And not being satisfied with this, they also broke into the sacristy in a thievish way, and stole a large silver monstrance and the parish priest's money, and many other things, which according to the registry of items, are easily worth twelve thousand zloty. And so, they, in their adamant malice, stripped the Komayski church, and [thereby] God's glory, off their silver and splendor. And they took it all to the accused Moszko, who lives in Wizuny, and at his place they divided the spoils and the money; and so, when the parish priest noticed this godless robbery of the Komayski church, he notified lord *starosta* Rumborski, who is the church's patron, and with his people began to inquire about the robbery, requesting that should anyone see the stolen items or anyone selling them, he should inform [the starosta]; several days after this inquiry ... having searched for the sacrilegious thieves of the above mentioned items--clothes, golden crowns, and silver candelabra, Lord Stanisław Giedroyć and Lord Stanisław Moygis, in the absence of the parish priest, caught the now-accused Jew Jakub Salomonowicz and other impious Jews in his company, and some Jewish women, as they were hiding in the field two miles from Kowersk, and brought these accused thieves, Jakub Salomonowicz and Iohyl of Murawa, with two Jewish women, to Kowarsk, where the Jews of Kowarsk, with all their kahal, apparently empathized with the robbery, and, therefore, became participants and accomplices, [for] they organized a tumult, on April 29th of the above mentioned year, and disregarding the severity of the common law designed against such dissolute people, they retook these Jewish thieves, the Jew of Murawa and the two Jewish women, whom they now hide among themselves. These were the Jews that Lord Giedroyć and Lord Moygis had arrested and for whom they had received guarantees from the kahal, but despite these guarantees, no one knows where these Jewish men and women are.

And Jakub Salomonowicz [sic] after having been left alone, and [apparently] desiring to avoid serious punishment, which he deserved because of his crimes, took an iron candlestick and attempted to hurt himself in his throat and side, almost killing himself. And, therefore, the parish priest of the Komayski church, who had brought the case forth, who had accepted the report of the lords, and especially the testimony of the accused, Jakub Salomonowicz, that the stolen silver and the church's ornaments can be found in the house of the accused Jew, Moszko alias Mojżesz Senator, who lives in Wizuny, where they all lived before and after the robbery, beseeched the lord Goryszewski, the court official, *podstarosta* Wilkomirski, at the time the lease-holder of the estate of Wizuny, to seek justice against this Jew Moszko, and to release him to court. And [the priest] sought help from lord Raiecki, the *starosta* of Rumborsk and a collator of the Komayski church in order to demand of lord Goryszewski and his wife, who are dissidents in religion and, therefore, enemies of the Roman Catholic Church, to release the accused Jew at once. Not only did Lord Goryszewski not bring the Jews to justice but also accepted them in his manor and guaranteed the safety to those accused Jews, Kastel Moyżeszowicz, Jakub Izakowicz, Abram Salamonowicz, living in Wizuny, and this Jew, Moszko, their leader and sacrilegious thief, and evident bandit, and treated them lightly, despite the pleading of the Komayski parish priest. And so, when the plaintiff [the parish priest], desiring to take the case to the court of the main tribunal, and having entrusted the

criminal to the tribunal guards, in a friendly manner requested that the Jew secured by lord Goryszewski be brought in, not only did [lord Goryszewski], clearly in violation of the rules of the tribunal, not bring the Jew, Moszko, but also, here in the city of Wilno, on June 5 of the current year, gravely threatened the life of the priest, who is the plaintiff, and who now [accuses] lord Goryszewski of failing to bring the accused Jews to justice for [the crimes of Jews repeated here]... by hiding the Jewish vagrants, thieves, and bandits and providing them with advice and support, and also [accused him] of treating these Jews [here names of all of them again] lightly, and of willingly releasing the Jews that had been caught and demanded before the court [do wskazania paenas criminalissimas-untranslatable] to return or to reimburse for the golden, silver items and other decorative things stolen from the Komayski church and for the expenses, which the priest has had and still has....

And, after repeated postponements of this case on June 9, 12, and 16th on which the accused infidel Jew, Jakub Salomonowicz was brought in person from his arrest to stand in court in person, on June 19 of this year, the representatives of the infidel Jew, Jakub Salmonowicz, lord Jerzy Woytkiewicz and Paweł Rewiński, having seen copies of these proceedings, and Jan Suroż Frąckiewicz and lord Michał Bohdanowicz, in presence of the priest of the Komayski Church, having been summoned by court officials [finally] appeared in court and the court proceeded with the trial. Therefore, representing the plaintiff, Lord Frąckowicz, stated his case against Jews, Jakub Salomonowicz, present here under arrest, Moyżesz-Senator, Kaszrel Moyżeszowicz, Jakub Izakowicz and Abram Salamonowicz, and against the whole Jewish kahals of Wizuny and Kowary, and the local [kahal] here in the royal city of Wilno beyond the Gate of Troki, also against Nachim of Lublin, Izrael of Przeorsk, Iohil of Murawa, and lord Goryszewski...that at night of 25th onto 26th of April of the current year, these accused Jews broke into the Komayski church and having crashed the ciborium [pyx] with an ax they took the box with 40 pieces of the Host [kommunikanty], and gave it to other Jews and kahals or perhaps hid it somewhere, and they took two empty goblets, and a picture of the Most Holy Virgin and they stripped the altar of St. John off all ornaments, silver and gems, and they took two silver hanging lamps, and having broken into sacristy, they took a large silver monstrance and the plaintiff's money, all worth about twelve thousand zloty. And they took all the silver to Moszko, the Jew of Wizun, and they probably split the silver and money among themselves; and then, when they were fleeing Wizuny, after the capture of the above mentioned Jakub Salomonowicz and Iochil of Morawy, his companion with two Jewish women, who were brought to Kowarsk by Lord Gieydoryć and Lord Moygis on April 29 that year, the Jews of Kowarsk having organized a tumult, recaptured the Jew of Morawy and the two Jewish women. But, having received the information that the Jew of Wizuny illegally held the silver stolen from the church, Lord Goryszewski was asked to bring him to the office just as any criminal would have to be [brought]; but the kahal of Wizuny offered a bail for him, and because Lord Goryszewski is a dissident in religion, he released this criminal to their hands without doing justice, and causing delays in court procedures. Moreover, committing all kind of excesses in our courts, [the Jews of Wizuny and Lord Goryszewski] threatened the well-

being of the plaintiffs, which is showed in the excerpts [of testimonies?] given on June 5th of that year, in the report of the generals, and in the registry of the losses filed in the Wilno magistrate.

And the plaintiff requested that the arrested Jew, Jakub Salamonowicz, be sent to torture so that one can extract more information, but Lord Rawiński, a patron of this Jew Salomonowicz, protested and stated that his client is not guilty, not even a suspect, because he did not commit any theft and [he said] that the plaintiff had not proven anything, because nothing was found with him, and he only met the other Jews and they continued along, and when they were captured they took only him to Kowarsk, and the others fled, which perhaps means that they were guilty. But he is innocent, and that's why he did not flee. And so, citing article 61 in chapter eleven of the common law statutes, asked that the case be referred for further inquiry. To this protest by Lord Rawiński, Lord Bohdanowicz responded that it was unnecessary to send this case for further inquiry because everyone in the Wilkomierski district knows that the Komayski church was robbed by the Jews. And the items displayed in this court had been found with the accused Jews, in whose company this Jew found himself; and therefore considering the deposition by the Jew during the first round of corporal inquiries, he requested that the Jew be punished; and if necessary the sacristan of the Komayski church should take an oath.

And Lord Woytkiewicz, representing Jakub Salamonowicz, was arguing that Jakub Salamonowicz was closer to being acquitted because he was innocent, not a suspect and was captured without any stolen items, and in order to prove his innocence even better, he requested that the plaintiffs, if they claim that he is guilty, testify according to the law in the inquisition/inquiry and that this whole case be referred to a higher court [locum loci]. And in this case we [court] require, for the moment, no oath from the parish priest of the Komayski church, and the sacristan, and send Jakub Salamonowicz, who had been captured with stolen items, for corporal inquiry under torture, which is to take place on June 21 in the usual place, and thus we set the date for the final hearing for June 23.

And after the corporal inquiry of the accused Jew, Jakub Salamonowicz, when this case returned to court on June 26, the representative of the plaintiff priest of the Komayski church, lord Frąckiewicz, demanded that the Jew, Jakub Salamonowicz be brought personally to the court, and others agreed. And lord Frąckiewicz, the representative of the plaintiff read the results of the inquiry of the Jew, Jakub Salamonowicz, that took place as it was decreed by our court, on June 19th, it was signed by the generals and which follows verbatim [de verbo ad verbum]: The confession of the Jew, Jakub Salamonowicz, made in on June 21, 1700 here in Wilno, in accordance with a decree of the main tribunal.

First before the inquiry, this Jew, Jakub Salamonowicz, did not admit that he was in Komaie, robbing the church with those other Jews, that is with Izrael of Przeorsk, Nochim of Lublin, Ichil of Nikliszporek, but that he only heard on the side that the above mentioned Jews, Izrael

Nochim and Ichel, having celebrated Shabbat [odprawiwszy szabas], left Wizuny and went to Komaie, and having returned from there with silver, sold it to the Jew, Moszko, a.k.a Moyzesz, known as Senator, for ninety thalers, and they picked up the money and only forty five zloty was left with Moszko in Wizuny. But after the first pull, Jakub Salamonowicz confessed that the Jew, Meier, an arrendator of Onikszty, had persuaded the other three Jews to rob the Komayski church, and when he was further queried he confessed that he had also been in their company, when they opened the church at night not with fire but with a tool [witrych], he stood as a watch guard at the cemetery, while the other three broke the ciborium with axes and stole the box with holy Hosts, two goblets and two silver plates from sacristy, a monstrance, two lamps and sold all this silver to the Jew, Moszko Senator, in Wizuny, and they gave to Moszko the box with hosts, which he said looked like nickels. And [Moszko] then took them out with his lewd hands, and having put them on paper, he gave them to his wife to hide, and they conspired to burn the [hosts]. During the second [pulling] he confessed that the rest of the silver they had taken to Meier, the Jew of Oniksztan and a relative of Moszko's, but [Meier] did not want to take it because [he was upset] that they had not come to him first, and that's why the other three Jews had the silver items, with which they were recaptured in Kowarsk. And during the third [pulling] this Jew, the thief, confessed that during the fair of St. George in Wizuny, Ayzik, the Woynoyski arrendator, and a son of Gerson the arrendator of Lord Sokołowski, conspired with Moszko Senator and his three companions to steal this silver, and they were supposed to divide the loot up but then they did not give him anything; and Ayzik ordered the thieves not to tell anyone where they go, and only to tell that we were going to Rakiszki, and in the tavern where Ayzik's wife [worked?] they drank vodka and beer and they inadvertently went to Komay, and hid in the fields till the evening. And he did not confess to any other theft. Piotr Adamowicz, the general of His Majesty the King who was present during the interrogation [*confessata*], signed with his own hand.

And after reading this [report of] interrogation, the complaint by the plaintiffs and the registry [of lost items], ... [we see] seeing proofs, which have come from the interrogation, that Jews had broken into the Komayski church without violence, opened the lock with a tool [*wytrych*], and broke the ciborium with an ax, and [then] stole the box with hosts, and two goblets, and two silver trays, a monstrance, and two lamps; and they took all this silver to Moszko, the Jew of Wizuny, who dared to put the hosts onto his sacrilegious hands [ad manus sacrileges] and in offense to the Christian faith hid them. And it has been evidently shown that these numerous sacrilegious Jews of Kowarsk knew whom to recapture, and the kahal of Wizuny also knew whom to bail out, and Lord Goryszewski did not want to release Moszko, the Jew and leader and a notorious thief, whom he also bailed out. And it has been shown that this Jew, Jakub Salamonowicz was in their company, and participated in this robbery, and that this was a collaborative robbery; that's also according to further testimony by the Komayski church sacristan, Krzysztof Łukaszewski, that on April 25 of the current year the accused Jews now bailed out by Lord Goryszewski, the Brest official and other people, had broken into the church, then broke the ciborium with axes, took a tin with forty six Hosts, two empty goblets, which they may have taken to kahals, and they stripped paintings of their ornaments and gems,

took two hanging lamps, and a large monstrance from the sacristy, all worth twelve thousand ^{EMFW 2004} [zloty?]; and after the [thieves] had been caught and brought into Kowarsk, the Jews of Kowarsk recaptured them on the 29th of April, having created a tumult, thus the Jew of Morawy and two Jewish women were recaptured.

Therefore, since this Jew Moszko of Wizuny bought the church silver from these thieves for ninety thalers, and hid these evildoers in his house, after the Wizuny kahal had pledged for them, and still did not bring them to court after our judgement over Jakub Salamonowicz, [the general and representative of the priest demanded that Moszko and] also Nochim, Izrael, and Ichil and Moszko the Senator, and those Jews of the Kowarsk kahal, who had known about all this, and some Jews of the Wizuny kahal, who had bailed Moszko out but failed to bring him court, be punished by life burning; and because Nochim, Izrael, Ichil, Moszko and those who had bailed them out: Kaszrel Moyzeszowicz, Jakub Izakowicz, Abram Salamonowicz and all the Wizuny kahal, and elders of the Kowarsk kahal, as well as Lord Goryszewski with his wife failed to show up in court, [the general demanded that] they all be sentenced to infamy and that an order of arrest be issued. Moreover, in order to compensate for the loss of silver--worth at least twelve thousand or in generous estimate twenty four thousand that the church had suffered--and also for the court expenses--all worth about six hundred Polish zloty should be paid from their estates, businesses, merchandise, arendas and other assets to the parish priest of the Komayski church....

The patron of Jakub Salamonowicz, Lord Rewiensi responded that his client, that is Jakub Slamonowicz, was innocent, because Izrael, Nochim and Ichel forced Jakub to participate when they went to rob the church, and they put him on guard while they were stripping the church off the ornaments, and he did so unwillingly, and they even did not give him any of the silver they had stolen, but gave everything to Moszko the Senator, and he was captured without any stolen item on the way to Kowarsk.... And [Jakub Salamonowicz] did not touch the silver, or the money, and nothing was found on him, and he [emphasized that Jakub] was not guilty of anything that the priest of the Komayski church had brought forth, and he demanded that his client be freed upon an oath.

Lord Bohdanowicz, the representative of the priest, responded that Jakub Salamowicz has no excuse, saying that the other Jews forced him into this, because no one can be forced to do things like that, and moreover, after the third pull during the interrogation he confessed that Ayzik, the son of Gershon the arrendator of Lord Sokołowski, and Moszko Senator persuaded him to commit this sacrilegious act, having informed him about everything during the fair of St. George, and, therefore, he had known well why they had gone to Komaye, and, therefore, he could not have been forced to do it, and, therefore, [lord Bohdanowicz] demanded that the Jew be sentenced to death by live-burning....

And finally, Lord Woytkiewicz broadly speaking, stated that this Jew confessed under torture in terrible pain not knowing what he was saying, and only now he is confessing what really

EMW 2004
happened and [lord Woytkiewicz] demanded that [Jakub] be asked to take an oath and after that be freed. And so we in this case between Dawid Podebrynowicz, reverend priest of the Komayski church, in representation by Jan Krzysztof Łukaszewicz, the sacristan of the said church and the unfaithful Jew, Jakub Salamonowicz, of the town of Pinczów, and Nochim of Lublin, Izrael of Przeworsk, Ichil of Morawy, Moszko Moyżesz, known as Senator, Kaszrel Moyżeszowicz, Jakub Izakowicz, Abram Slamonowicz, and all Jewish kahal of Wizuny and the elders of Kowarsk and also Lord Jan of Goryszew Goryszewski...based on the evidence submitted by reverend parish priest of Komayski church and also the corporal interrogation of the Jew, Jakub Salamonowicz, who had confessed to have participated in this sacrilegious act of robbery of the Komayski church with other Jews, we the court taking into account the common law and holy justice...sentence the above mentioned Jew, Jakub Salamonowicz to death by burning as a sacrilegious thief, and we order that the execution take place at the usual place at a time to be specified and the remaining accused to pay the losses in the Komayski church caused by Jews, and worth 12 thousand zloty, and generously [sowito] estimated for 24 thousand, and the court expenses estimated at 600 zl, all together 24,610 zloty to be paid from the estates and domains, houses, businesses, arenda, moveable and immoveable property wherever they can be extracted. And we sentence the accused Jews themselves, Nochim of Lublin, Izrael of Przeworsk, Ichil of Morawy, Moszko Moyżesz, known as Senator, Kaszrel Moyżeszowicz, Jakub Izakowicz, Abram Slamonowicz, and all Jewish kahal of Wizuny and the elders of Kowarsk and also Lord Jan of Goryszew Goryszewski and his wife for participating in the plot and not releasing Moszko the perpetrator of sacrilege and the leader of the band to infamy, and we order these now fugitives [infamisy] be announced all over and that they should be arrested so that they can be executed.

And ... the oath of the sacristan follows: 'I Krzysztof Łukaszewicz swear in the name of God Almighty, One in Trinity that on the night of April 25 to 26th 1700 the infidel Jews Jakub Salamonowicz of Pinczów, Nachim of Lublin, Izrael of Przeworsk, Ichil of Morawy near Nikliszporek, Moszko--also known as Moyżesz Senator, who have been bailed out by Lord Goryszewski, an official of Brest [*stolnik Brzeski*] and others, broke into the church in Komaye be opening the lock, and having broken the ciborium with an ax, they stole the tin with forty six Hosts, two goblets, which they took either to the kahals or something else, [and they] stripped paintings of their ornaments, silver and gems, and they took two hanging lamps and from the sacristy they took a large monstrance and money, all this worth twelve thousand złotych. And when they were captured in a chase and brought to Kowarsk the Jews of Kowarsk recaptured the Jew of Morawy and two Jewish women on April 29, 1700 having organized a tumult. And I swear, God Help me, that this Jew Moszko of Wizuny bought the church silver from the thieves for ninety thallers, and hid the evil-doers in his place, whom in the end the kahal of Wizuny took under their guarantee. And if I testified unjustly, please God destroy me. And after the accepting this oath, the general, Piotr Zynza, who supervised the court, following the common law and the court order, pronounced the infidel Jews: Nochim of Lublin, Izrael of Przeworsk, Ichil of Morawy, Moszko--also known as Moyżesz Senator, Kasrel Moyżeszowicz, Jakub

Izakowicz, Abram Salamonowicz and all of the Wizuny kahal and the elders of the kahal in Kowarsk to be fugitives [*infamisy*] deserving death and issued an order of arrest; and he pronounced Lord Jan Goryszewski and his wife as *infamisy* as well. And therefore, we the court, deem this decree valid.

Copyright © 2012 Early Modern Workshop

Akty izdavaemye vilenskoiu kommisieiu dla razbora drevnikh aktov

Akty o evreiakh

A Decree by the Tribunal of the Grand Duchy of Lithuania, Court Records, 1700

Prepared by Magda Teter, Wesleyan University, USA

Roku tysiącznego siedmsetnego mca Junii dziewiętnastego dnia.

Przed nami sędziami głównymi na trybunał w w-m x-ie Lit-m z wojewodztw ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiączny syedmsetny obranemi, gdy z porządku rejestrowanego ku sądeniu przypadła sprawa w Bogu wielebnego imć xiędza Dawida Podebronowicza--plebana kościoła Komayskiego, z delacyey pana Krzysztofa Łukaszewicza--zakrystyana tego kościoła Komayskiego z niewiernym żydem Jakubem Salamonowiczem z miasta Pinczowa, samym pryncypałem. Nochimem z Lublina, Izraelem z Przeworska, Johelem z Murawy z Nikliszporku, dla złodzieystwa od miasta do miasta włóczącymi się świętokradzcami, Moszkiem alias Moyzeszem przezywaiącym się Senatorem, wmiasteczku Wiżunach mieszkaiącym, z temi łotrami przewodnią maiącym, także z poręcznikami onego, Kasrelem Moyzeszowiczem, Jakubem Izakowiczem, Abramem Salomonowiczem, y całym kahałem żydowskim Wiżuńskim y Kowarskim, starszemi tego [245] kahału wszystkiemi, w Wilnie na ten czas zostaiącemi, w spolney radzie do kradzieży będącemi, tudzież z imć panem Jane z Goryszewa Goryszewskim--stolnikiem Brzeskim, podstarościm Wilkomierskim, dzierżawcą Wiżuńskim y samą ieymć, za zakazem obżałowanum osobom podanym mieniąc o to: iż przerzeczeni obżałowani żydzi, wiedząc dobrze o szodrobliwym na kościół Komayski y obraz cudowney Nayświętszey Panny przez pobożnych dobrodzieiów w różnym splendorze, złocie, srebrze, perłach, kleynotach nadaniu, na które obżałowani żydzi zawziowszy appetyta, po różnych miastach, snać y w mieście i.k. mci Wilnie, immediate przed zaczęciem sądów głównych trybunałnych złodzieystwem się bawiwszy, nie mało szkody ludziom poczyniwszy, w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym ze dnia dwudziestego piątego na dzień dwudziesty szósty msca Apryla, w nocy, wymyślnemi iakowemiś złodzieyskimi sposobami, przez mocne y warowne zamki do kościoła w Komaiach, w powiecie Wilkomierskim będącego, y tam rozłupawszy siekierkami cymborium, śmieli y wazyli się pomienieni żydzi niewierni, Jakub Salomonowicz, Nochim z Lublina, Izrael z Przeorska, Johel z Morawy, sprośnemi łotrowskimi rękoma swemi sacra sacrorum tangere, puszkę cum venerabili ze czterdziestą sześciami komunikantów wziąć y drugim

do kahałów żydom na eluzyą maiestata pańskiego oddać, czyli też gdzie zadzieli, przytym dwa kielichy próżne wzięwszy, obraz najsświętszey Panny y ołtarz Jana świętego odarszy, perłą pierścienie złote, srebra w tabliczkach y inne różne splendory na tymże obrazie będące, także lamp dwie srebrnych w kościele wiszących, sacrilega manu pozabierali, a niekontentuiąc się tym, ale włomawszy się takowym że złodziejskim sposobem do zakrystyey, monstrancyą wielką srebrną y pieniędzy załującego imć xiędza plebana, co tam być mogło, y innych niemało kościelnych rzeczy, podług osobliwego rejestru, co może załujący pamiętać, y wiedzieć, letko rachuiąc na złotych dwanaście tysięcy wykradli, kościół y chwałę boską z ozdoby dla zapamiętały złości swey obnażyli, y te wszystkie srebro y splendor w kościele Komayskim pokradziony, zniósszy do obżałowanego żyda Moszki, w Wiżunach mieszkającego, iakowęs między sobą exdiwizią kradzieży y pieniędzy za to y Moszki wziętych, czynili, zatym gdy załujący imć xiędz pleban Komayski, postrzegszy takowe bezbożne okradzenie kościoła Komayskiego, dawszy o tym znać wielmożnemu imć panu staroście Rumborskiemu, iako kolaforowi tego kościoła, a za dodaniem od imści ludzi po różnych mieyscach opyt czynił, że kościół okradziony doniósł, iesliby się rzeczy kościelne gdzie pokazali, y iakowych złoczyńców przedaiących, aby do załującego dawali wiedzieć upraszał; po którym takowym opycie, w kilka dni dla nieustaiącey o tym świętokradztwie quaerimoniey y queareli imć xiędza plebana Komayskiego, za rządzeniem Naywyższego Pana, który chwały swey świętey zawsze iest vindex y za okazaniem lica skradzionych wysz wyrażonych rzeczy, szmatów, koron złocistych, srebrnych y lamp a za poścignieniem y nagonieniem incarcerowanego, teraz obżałowanego żyda Jakuba Salomonowicza, drugich żydów towarzystwa iego świętokradzców, żydówkami dwóma pół mile od Kowerska w polu uchodzących, gdy niektórzy z ichmć panów obywatelów, mianowicie imć pan Stanisław Gierdoyć y imć pan Stanisław Moygis, w niebytności załującego xiędza, uganiaiąc tych żydów y żydówek, iako iawnych y przelicznych złodzieiów uchwytawszy, tylko obżałowanego Jakuba Salomonowicza y Johyła z Murawy z dwoma żydówkami przez Kowarsk prowadzili, tedy żydzi w Kowarsku mieszkające, całym kahałem swoim, snać poczuwaiąc się do tego złodzieystwa, będąc uczestnikami et complices, uczyniwszy tumult w roku tymże wysz pisanym msca Apryla dwudziestego dziewiątego dnia tych złodzieiów żydów y żydówek, nic nie respektuiąc na srogość prawa pospolitego, na [246] takowych swawolnych ludzi opisanego, niesłusznie od prowadzących wysz mianowanych osob żyda z Murawy y żydówki obiedwie odbili, odgromili, u siebie przechowywali y przechowuią, których żydów imć pan Giedroyć y imć pan Moygis in instanti kahałowi Kowarskiemu przyparoczyli y aresztowali, mimo które przypreczenie niewiedzieć gdzie tego żyda y żydówki podzieli, a Jakub Salamonowicz zostawszy y sam ieden tyło osadzonym będąc, chcąc uść paen srogich, za takowy kryminał przez siebie zasłużonych, porwawszt lichtarz żelazny, samego siebie w gardło y w bok ranił y mało o śmierć przypawił. Zatym załujący imć xiędz pleban Komayski, wziowszy wiadomość z relacyey pryncypałow, osobliwie z obżałowanego Jakuba Salamonowicza, że nie mało splendoru y srebra w kościele Komayskim pokradzonego u obżałowanego żyda Moszka alias Moyzesza nazywaiącego Senatora, w mieście Wiżunach mieszkającego, u kogo przerzeczeni żydzi przed okradzeniem kościoła y po okradzeniu czas nie mały mieszkali, znajduie y iest u onego, iako prawo każe, załujący imć xiędz pleban Komayski u obżałowanego

imć pana Goryszewskiego--podstarościego sądowego Wilkomirskiego, dzierżawcy na ten czas Wizuńskiego, uczynienia sprawiedliwości z tego żyda Moszka, lub też z tym licem o wydanie onego, sam prze się y przez listoną instancją, oraz onterpozycją imści pana Raieckiego--starosty Rumborskiego, iako collatora kościoła Komayskiego, upraszał, tedy obżałowany imć pan Goryszewski, spólnie z ieymć panią małżonką swoią, iako będąc dissidentami in religione, a zatym kościołowi Komayskiemu rzymskiemu nieprzyjaznemi, in instanti obwinionego żyda żałującego nie wydali, ale faworyzantami iawnemi złoczyńców stając się, na parękę tym żydom obżałowanym Kasrelowi Moyzeszowiczowi, Jakubowi Izakowiczowi y Abramowi Salamonowiczowi, w Wizunach mieszkaiącym, tego żyda Moszka, pryncypała spolnego y świętokradce, naypierwszego uczestnika, iawnego łotra, spolnym łotrom ze dworu na parękę wydawszy wy przyparęce onych przyiwoszy, za częstokrotną przez żałującego imć xiądza plebana Komayskiego requizycją, nie tylko sprawiedliwości z onego nie uczynił, ale czas od czasu zwlekaiąc, złoczyńcom folgował: dla tego ieszcze gdy żałujący, chcąc tak straszneho kryminału w sądzie głównym trybunalnym windykować, tego kryminalistę pod wartę trybunalskę oddawszy, o stawienie żyda przyparęczonego u imści pana Goryszowskiego przyjacielsko upomniał się, tedy obżałowany popełniając pod sądami głównymi trybunalnymi iawnny zbytek y exces nie tylko stawić tego żyda Moszka nie deklarował lecz srogą przegrozkę na zdrowie żałującego imści xiądza plebana tu w mieście Wilnie w tymże wysz pisanym roku msca Junii piątego dnia uczynił, o które to przez obżałowanego imci pana Goryszewskiego w nieuczunieniu sprawiedliwości z obwinionych żydów, a przez żyda Jakuba Salomonowicza wespół drugimi pryncypałami od niego powołanemi, spólney rady y namowy z żydami kahału Wizuńskiego y Kowarskiego, także z żydem Moszką, alias Moyzeszem nazwanym Senatorem, o wykradzenie kościoła Komayskiego o przechowanie żydów włóczęgów, złodzieiów, łotrów, onym rady y pomocy dodawanie, chcąc prawem czynić [sic], tak z obżałowanym Jakubem Salomonowiczem, w więzieniu będącym, iako y ze wszystkimi obżałowanymi żydami do stawienia, ante omnia u sądu naszego głównego trybunalnego w Wilnie odprawuiącego się przez imć pana Goryszewskiego żyda Moszka, alias Moyzesza, nazwanego Senatora y paręczników iego żydów Kasrela Moyzeszowicza, Jakuba Izakowicza y Abrama Salomonowicza, spólnych łotrów, przyparęczonych y w przyparęce przyiętych a z kahałem Kowarskim y szkołą onych o nieshuszne pomienionego żyda, złodzieia z Murawy, żydówek dwoch odbicie, onym pofolgowanie y dostawienia także onych, iako szkole Kowarskiey przyparęczonych, dobrze imści znaiomych [247] y gdzie teraz się obracaią, poniewasz maiąc ich sobie przyparęczonych dobrowolnie wypuścili wiadomych, a za nie stawieniem za tak iawną przez obżałowanych żydów swawolą, także złodzieystwo, do wskazania paenas criminalissimas, do powrócenia, abo nagrodzenia pokradzionych w kościele Komayskim złota, srebra y innych rzeczy, splendoru kościelnego y szkód nakładów prawnych, które żałujący imć xiądz pleban spendował y spenduie teraz, zachowawszy sobie w dalszym procederze prawnym wolne tey żałoby melioratią, lub też do zniesienia inszey protestacyey et in toto do kogo z prawa ukazano będzie salwum ius tym zakazem, na którym rzecz dostateczniey opisana, przed sąd główny trybunalny zapozwał. Do którey sprawy po zażywanych do niewiernego żyda Jakuba Salomonowicza z pod warty na każdym terminie personaliter stanowionego, dylacyach y dobrodzieystwach prawnych, to iest

na dniu dwiewiątym miesiąca Juniii patronów y po przydaniu naszym onemu panu Jerzgo Woytkiewicza y pana Jerzego Woronowicza, y pana Pawła Rewińskiego, na dniu dwunastym po wzięciu na copią z zakazu, na dniu szesnastym na copie ze wszystkich spraw w podaniu onych na dniu niniejszym to iest dziewiętnastym tegoż miesiąca Juny, anni praesentis, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, przez aktorów pan Jan Suroż Frąckiewicz--kracyzy Wileński, y pan Michał Bohdanowicz, a od niewiernego żyda Jakuba Salomonowicza pan Paweł Reweński y pan Jerzy Woytkiewicz patronowie za mocami prawnymi sobie do tey sprawy danemi y ustnie zleconemi przy bytności tak imć ziędza plebana, tudzież zakrasyana kościoła Komayskiego, iako też y żyda Jakuba Salamonowicza, z pod warty postawionego, oczewisto stawali y prawnie rozprawowali się. Zatem strony powodowey patron pan Frąckiewicz podanych obżałowanym niewiernym żydom Jakubowi Salamonowiczowi, tu pod wartą będącemu, Moyzeszowi--Senatorowi, Kaszrelowi Moyzeszowiczowi, Jakubowi Izakowiczowi y Abramowi Salamonowiczowi y całym kahałom żydowskim Wizuńskimi y Kowarskimi, za bramą Trocką tu w mieście i. Kr. Mci Wilnie Nochimowi z Lublina, Izraelowi z Przeorska, Iohilowi z Murawy z Nikloszporku, do brom na ulicach Subacz y Trockiey będących, poprzybiianych, a imć panu Goryszewskiemu za bramą Trocką ku zborowi ewangelickiemu idącemu oczewisto w ręce podanych pięciu stronic, przez ienerała Piotra Zynze zakazu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądów naszych uczynionym słusnie y iawnie dowiodszy, załobę aktorów swoich iteruiąc wniosł: że obżałowani żydzi w roku terażniejszym tysiąc siedmsetnym ze dnia dwudziestego piątego na dzień dwudziesty szósty mca Apryla w nocy, przez zamki do kościoła Komayskiego dobywszy się, cymborium siekierami rozłupawszy, puszkę ze czterdziestą komunikantów wzięli y czy drugim kahałom y żydom na eluzyą maiestatu pańskiego oddali, czyli też gdzie zadzieli, kielichów dwa próżnych wzięli, obraz świętego Jana z ozdób, srebra, klejnotów odali, lamp dwie srebrnych wiszących zabrali, do zakrystyey włomawszy się, monstrancyą srebrną wielką y pieniądze aktora pozabierali, szkody na dwanaście tysięcy złotych uczynili, które srebro do żyda Wizuńskiego nazywającego się Moszka zanieśli y czy tym srebrem, czyli też pieniędzmi za srebro u Moszki zanieśli y czy tym srebrem, czyli też pieniędzmi za srebro u Moszki wziętemi podzielili się, a potem gdy iuż z Wizuń uchodzili za poścignieniem y złapaniem pomienionego Jakuba Salomonowicza y Iochila z Morawy, towarzysza iego, z żydówkami dwoma, którycg gdy imć pan Gieydroyć y imć pan Moygis do Kowarska przyprowadzili w reoku tymże terażniejszym y tegoż msca Apryla dnia dwudziestego dziewiątego, żydzi Kowarscy, uczyniwszy tumult, żyda z Morawy y żydówek dwie odbili, za wzięciem iednak iuż pewney wiadomości, że żyd Wizuński nad prawo y wszelką [248] słusność srebro kościelne od tych złodzieiów nabywać, złodzieiów czas nie mały przed tą kradzieżą y po kradzieży u siebie przechowywać ważył się, aby onego do sequestru urzędowego y do imści pana Goryszewskiego, iako podstarościego sądowego Wilkomirskiego, a dzierzawcy Wizuńskiego, wzięto lub też załuiącym iako łotra, złodzieia wydano, abo też sprawiedliwość uczyniono, imć pana Goryszewskiego od załuiącego proszono; kahał tedy Wizuński imści pana postarościego zabiegszy, iawnego łotra na parenkę wzioł, a imć pan Goryszewski y sama ieymć, bendąc dissidentes in religione, łotra łotrom na parękę wydali, sprawiedliwości nie uczynili, sądy czas, od czasu odkładali, a nad to popełniając pod sądami

naszemi exces, przegrozki na zdrowie aktorów czynili, czgo processem od aktorów na obżalowanych przed namisz sądem zಾನiesionym y per extractum w dacie roku terażniejszego tysiąc siedemsetnego, msca Junii piątego dnia wyiętym, tudzież relacją ieneralską y registrem poczynionych szkod w grodzie Wileńskim aktykowanych dowiodszy y że przy licu żyd Jakub Salamonowicz wzięty iest, ktore przed nami sądem pokazywano, doniosszy tego żyda Jakuba Salamonowicza, aby doskonalsza w tym mogła być wiadomośc, na tortury wskazania prosił, a pan Rewiński, żydowi Salomonowiczowi przydany patron, odczwawszy się wniósł, że pryncypał onego nie wienien, nie podeyrzany, nikomu z złodzieystwa niewywoził się y w tey sprawie strona powodowa żadnym nie dowiodła dokumentem, aby on był co winien, lica przy nim nienaleziono, ale tam z drugiemu żydami zszedł się y zaiedno szedł drogą, potym gdy ich dogoniono, zaiedno do Kowarska przyprowadzono, tamci pouciekali, to snać byli y winni. On zaś iako nic niewinien, to też nie uciekał, zaczym alleguiąc prawa pospolite statutowe, artykuł sześćdziesiąt pierwszy z rozdziału iedynastego, dla lepszego objaśnienia tey sprawy na inkuizycyą odesłania żadał. Na takową pana Rewieńskiego kontrowersyą pan Bohdanowicz prawnie replikuiąc doniósł, że niepowinna być wyprowadzona inkuizycyą, bo koźdemu yle w powiecie Wilkomierskim iest rzecz wiadoma, że kościół Komayski żydzi okradli, lica które u sądu naszego pokazywano przy tychże winowaycay, przy których y ten żyd był, naleziono, zaczym podług pierwszej instancyey żyda pod wartą będącego na corporalną inkuizycyą wskazania, a iezeli tego potrzeba, tedy y do przysięgi zakrystyanowi Komayskiemu na szkodach y wszystkich punktów w żalobie inserowanych zabieraiąc, uznania oney a na żydzie Salamonowiczu simul et paenas criminales decerni upraszał. E contra pan Woytkiewicz od Jakuba Salamonowicza stawaiąc, a dowodząc tego, że bliszszy by był do odwođu żyd Jakub Salamonowicz, iako niwczym niewinny, niepodeyrzany, bez żadnego lica wzięty, ale żeby niewinność onego lepiej y doskonaley objaśnić się mogła, gdzie iego wzięto, aby ci ludzie, iesli ten żyd iest co winien, podług prawa przed ichmć panami inkuizitorami zeznali, do zwysz wyrażonego przez pana Rewińskiego allegowanego referuiąc się prawa, tey sprawy inkuizitią ad locum loci odesłania prosił y domawiał się. W ktorey sprawie z oczewistey stron przy postanowionym z pod warty żydzie Salamonowiczu kontrowesyi, my sąd przysięgi żadney, do ktorey się od imć xiędza plebana Komayskiego stawaiąc panu Krzysztofowi Łukaszewiczowi--zakrystyanowi Komayskiemu zabierano, na tenczas nie uznawaiąc, żyda Jakuba Salamonowicza, iako przy licu wziętego dla dostateczney informacyey w tey sprawie na korporalną inkuizycyą na tortury wskazuiemy, które turtury dnia dwudziestego pierwszego praesentis nad tymże żydem przez mistrza na mieyscu zwykłym odprawić się maia, a nia dwudziestego trzxeciego tegoż msca Junii strony finalną w samey rzeczy rosprawę przyiąc powinni będą. A po odprawioney nad przerzeczonym żydem Jakubem Salamonowiczem corporalney inkuizicyey, gdy ta sprawa na [249] dniu dwudziestym szostym tegoż miesiaca Junij ku sądzeniu naszemu przypadła, tedy za przywołaniem ieneralskim stron do prawa, od imćci xiędza plebana Komayskiego wysz wyrażony patron imć pan Frąckiewicz stawaiąc, tego żyda Jakuba Salamonowicza z pod warty personaliter u sądu naszego postawienia affektował, za postawieniem ktorego ab utriunque zwysz wyrażeni patronowie stawali. Zatym pan Frąckiewicz patron actoreae partis przypadłego tey sprawie terminu dekretem sądu naszego

oczewistym na dniu dziewiętnastym tegoż miesiąca Junii ferowanym słusznie, prawnie^{EMW 2004} dowiodszy, inquisitią podług pomienionego sądu naszego dekretu nas żydem Jakubem Salamonowiczem czynioną, na piśmie z podpisem ręki ieneralskiej od daną czytał, która de verbo ad verbum tak się w sobie Confessata żyda Jakuba Salamonowicza za dekretem sądu głównego trybunalskiego, roku tysiąc siedmsetnego pierwszego miesiąca Juny w Wilnie czyniona. Naprzód przed samą confessatą nieyznał się ten żyd Jakub Salamonowicz, aby miał z drugimi żydami, to iest Jzraelem z Przeorska, Nochimem z Lublina, Jehielem z Nikliszporku, być w Komaiach y łupać kościół, tylko z boku słyszał, że ci pomienieni żydzi Jzrael, Nochim y Jehiel, odprawiwszy szabas, z Wiżun szli do Komay y z tamtąd powrociwszy ze srebrem nazad, przedali żydowi Moszkowi alias Moyżeszowi, nazwiskiem Senatorowi, za dziewięćdziesiąt talarów bitych y te pieniądze od niego odebrali, tylko złotych czterdzieście pięć zostało przy Moszku w Wiżunach. Za pociągnięciem tedy pierwszym Jakub Salamonowicz zeznał, że Meier żyd, arendarz Oniksztański, tych trzech żydów podmowił do tey kradzieży kościoła Komayskiego, daley gdy się pytano przyznał się że y sam ten to Jakub żyd był w tey kompaniey z niemi, kościół bez ognia w nocy wityrychem otworzyli, on stał na straży u drzwi na cmentarzu, a tamci trzy cymborium siekierami wylupali, puszkę z nakrywką y z komunikantami świętymi wzięli, w zakrystyey kielichów dwa y patyny dwie, monstrancyą lampy dwie wzięli y całkiem te srebro w Wiżunach Żydowi Moszkowi Senatorowi przedali, komunikanty święte z puszki, które mienił być iak piątaki, tegoż Moszka z puszką oddali, który z puszki na sprośne ręce swe wysypał, a potym, w papier wsypawszy, do skrzyni dał żonie swoiey schować y namuwili się z sobą, że mieli w ogniu spalić. Za drugim razem, zeznał że resztę srebra mniejszego od Moszka żyda pozostałego przenieśli do żyda Meiera Oniksztańskiego, krewnego Moszkowego, którzy, że nie wprzód u niego byli, nieprzyoił y przy tamtych trzech żydach zostało srebro, co mieli wychodząc z Wiżun, z którym to srebrem odbito w Kowarsku. Za trzecim razem wyznał ten Jakub złodziey, że Ayzik, arendarz Woynoyski, syn Gierszona arendarza imści pana Sokołowskiego--stolnika Inflanskiego, będąc na iarmarku w dzień świętego Jerzego w Wiżunach, namówił z Moszkiem--Senatorem iego y tamtych trzech, dawszy informacją, aby szli do wykradzenia tego srebra, że mieli z nim szelić ię, ale potym nic mu nie dali, przykazał tedy tym złodzieiom Ayzik, aby niepowiadali zenie onego, iesłiby się pytała dokąd idziecie, powiedzcie że do Rakiszek idziem; w teyże karczmie gdzie żona Ayzika pili wódkę y piwo; a tak nieopowiadaiąc się poszli do Komay, tamże w polu siedzieli czekaiąc wieczora. Jnney kradzieży, gdy się pytali nie przyznał się. Piotr Adamowicz--ienerał J.k. mści, przy confessacie były, własną ręką podpisałem. A po przeczytaniu tey inquisicyey, żaloby, relacyi, y registru donosił, że co iest od imć xiędza plebana Komayskiego w uroszczoney y zaniešionej żalobie wyrażono, to wszystko na widok się pokazało z inquizicyey, że żydzi bez ognia w nocy kościół Komayski zamek wytrychem otworzywszy wykradli cymborium siekierami rozłupali, puszkę z nakrywką y komunikantami wzięli, kielichów dwa patyny dwie, monstrancyą, lampy dwie [250] zabrali y te srebro do Moszka żyda Wiżuńskiego zanieśli, który z niemi maiąc przewodnią y srebro kościelne prawem pospolitym obwarowane nabywać, komunikanty ad sacrilegos manus wysypywać, y one na eluzyą prawdziwey Chrześcianańskiej wiary chować ważył się. Już tedy evidentissime pokazało się, że ci żydzi, przyliczni świętokradce; widzieli żydzi Kowarscy, kogo odbiiać,

wiedział kahał Wizunski, kogo na parękę brać, a imść pan Goryszewski niechciał Moszka żyda, przewodce y przylicznego złodzieia, wydać, ale drugim żydom na parękę dał, sprawiedliwości czas od czasu zwłoczając uczynić niechciał, przyparęczenie przyioł. Pokazało się też y to że y ten żyd Jakub Salamonowicz z niemi w kompaniey był, uczestnikiem teyże kradzieży iest spolna ich wszystkich na takowz zły y niesłychany uczynek była obrada; na dalszy tedy ieszcze dowod panu Krzysztofowi Łukaszewiczowi--zakrystyanowi Komayskiemu, na tym: iako w roku teraznieyszym tysiąc siedemsetnym ze dnia dwudziestego piątego na dzień dwudziesty szósty miesiąca Kwietnia, w nocy, obwinieni żydzi, w przyparęce u imści pana Goryszewskiego-- stolnika Brzeskiego y innych osób będące, przez zamki do kościoła Komayskiego dobywszy się, cymborium siekierami rozłupiwszy, puszkę z czterdziestą sześcią komunikantami, a kielichow dwa próżnych wzięli y czyli do kahałów, czyli gdzie oddali, z obrazów ozdoby odarszy, srebro, keynoty, lamp dwie wiszących, z zakrystyey monstrancją wielką y pieniądze zabrali, szkody na dwanaście tysięcy uczynili; za poścignieniem zaś złoczyńców y przyprowadzeniem do Kowarska, żydzi Kowarscy dnia dwudziestego dziewiątego Apryla, uczyniwszy tumult, żyda z Murawy y żydówki odbili; na tym: iako Moszko żyd Wizunski srebro kościelne do tych złodzieiow za talerow dziewiędziesiąt nabył, złoczyńcow u siebie przechowywał, ktorzych potym kahał Wizunski na parenkę wzioł, do iuramentu zabieraiąc, do onego uznania, a po wykonanym iuramencie tak żyda Jakuba Salamonowicza, personaliter u sądu naszego postawionego, iako też Nochima, Jzraela y Jehila y Moszka przezywaiącego się Senatora, tudzież żydów kahału Kowerskiego, że zniemiż znać przewodnią maiąc, Jichila żyda y żydówki dwie odbili, tudzież żydów kahału Wizunskiego, że Moszka żyda na parękę wzięli, onego niestawili na paeny criminalne żywo ogniem spalaniem wskazania y tak na wykoanie przysięgi, iako też na uczynienie nad Jakubem Salamonowiczem executiey terminu złożenia; a że się też Nochim, Jzrael, Jehil, Moszko y paręcznicy onych Kaszrel Moyżeszowicz, Jakub Jzakowicz, Abram Salamonowicz y cały kahał Wizunski y Kowarski--starsi tego kahału y imść pan Goryszewski y pani małżonka imści do prawa nestawali, tedy na upad w rzeczy wzdania y żydów na infamią y na łapanie, imści pana Goryszewskiego, y panią małżanką z przyczyn w żalobie wyrażonych na infamią tylko, przytym za szkody kościołowi Komayskiemu na dwanaście tysięcy złotych poczynione, sowito dwudziestu czterech tysięcy, osboliwie za szkody, nakłady prawne w tey sprawie errogowane, sześciuset złotych polskich z kopami wpisnego y pamiętnego et cum lucris nam przychodzącemi, na maiętnościach y dobrach obżałowanych, domach, kromach, handlach, towarach, spawach, arendach y na innych wszelkich maiętnościach onych, leżących, ruchomych, sumach pieneznych, gdziekolwiek będących, żałuiącemu imści xiędzu plebanowi Komayskiemu wskazania, y tak pomienionych żydów na upad w rzeczy wzdanych, iako też imści pana Goryszewskiego y panią małżankę imsci, według prawa coaequationis, ex nunc za infamisow uzanania y dla publikowania tey infamiey ienerała sądowego przydania publikować y proklamować nakazania, a iako za summę wysz wyrażoną dla uczynienia na pomienionych obżałowanych osob dobrach, odprawy, tak na poścignienie y złapanie pomienionych zwysz wyrażonych żydów, dla [251] uczynienia nad onemi przez mistrza executiey do urzędów grodzkiego lub ziemskiego Upitskich y innych wszelkich sądow tych woiewodztw y powiatów, gdzie osoby y doba onych okażą się, z założeniem paen prawnych y odesłania, a do Meiera żyda,

EMW 2004

arendarza Oniksztańskiego y do Azyka, arendarza Woynowskiego, do czynienia prawem salwy zachowania u nas sądu prosił y domawiał się. A od Jakuba Salamonowicza, patron onemu przydany pan Rewiński odezwawszy się, replikował, że pryncypał onego, to iest Jakub Salamonowicz nic niewiien, bo Jzrael, Nochim y Jehel tego Jakuba gwałtem z sobą wzięli y tamci tak kościół łupali, iako też y splendor brali, a iego na straży postawili, on iuż im poniewoli nie kompaniey dopomagać, ale służyć musiał, iemu ani tego srebra, co pobrali, ani też pieniędzy, co za srebro wzięli, nie dali, ale to wszystko przy tamtych y przy Moszku Senatorze zostało, y on kiedy szedł do Kowarska na dobrowolney drodze, bez żadnego lica wzięto, bliższefto tedy Jakuba Salamonowicza na tym: iako żydzi Nochim z Lublina, Jzrael z Przeorska y Jehiel z Murawy, idąc do Komay, niewiedząc w iako sposób, gwałtem niemal onego z sobą wzięli, aby stał na straży przymusili; na tym: iako on do tego srebra nietykał się y tak samego srebra, iako też pieniędzmi za one nie brał; na tym, iako żadnego lica przy nim nienaleziono y niwczym w obżałowaniu imści xiędza plebana Komayskiego winnym nie iest, do przysięgi uznania, a po przysiędze od żałoby przez imści xiędza plebana Komayskiego do onego uroszczoney uwolnienia dopraszał się. Replikuiąc na to pan Bohdanowicz, patron imsci xiędza plebana Komayskiego doniosł: że Jakub Salamonowicz tym się nie może excusować, że go gwałtem drudzy żydzi wzięli, bo do takich rzeczy nikt nie może przymusić, a do tego pokazało się z inquizycyey za trzecim pociąganiem zeznaney, że go Ayzik arendarz Woynoyski, syn Gierszona arenarza imć pana Sokołowskiego--stolnika Jnflanskiego, z Moszkiem Senatorem, na święty Jerzy, na iarmarku, spolnie ich wszystkich czterech, dawszy im informatią do takiego złego bezbożnego uczynku namówili, zaczy iuż wiedział, poco do Komay, a ile do kościoła szedł y czego miał się spodziewać, iuż tedy to było dobrowolne zezwolenie, do tego nikt niemógł przymuszać y innemi obszernie wniesionemyprawnemi replokowawszy ratiami, za przysięgą zakrystyana tego, żyda na garło żywo spalaniem y na inne srogie męki wskazuią, a drugich na upad w rzeczy y na paeny kruminalne, a na dobrach wskazu podług pierwszego strony swey domawiania decerni żądał. Na koniec pan Woytkiewicz, szeroce odpowiadaiąc, że ten żyd na torturach z bolu wielkiego y sam niewiedział co mowił, ale teraz tak zeznawa, iak w samey rzeczy było, zaczy przy wyszszym stawaiąc domawianiu y na punktach zwysz wyrażonych, do przysięgi zabieraiąc do oney uznania, a po przysiędze od żałoby uwolnienia, a do drugich żydów zwysz specyfikowanych imści xiędzy plebanowi Komayskiemu salwy zachowania prosił y domawiał się. Atak my sąd w tey sprawie w Bogu wielebneho imści xiędza Dawida Podebrynowicza--plebana kościoła Komayskiego, z dylacyey Jana Krzysztofa Łukaszewicza--zakrystyana tegoż kościoła Komayskiego, z niewiernym żydem Jakubem Salamonowiczem, z miasta Pinczowa, samym pryncypałem, Nochitem z Lublina, Izraelem z Przeworska, Ichilem z Morawy z Nikliszporka, Moszkiem Moyżeszem, przyzywaiącym się Senatorem, Kaszrelem Moyżeszowiczem, Jakubem Izakowiczem, Abramem Salamonowiczem y całym kahałem żydowskim Wizunskim y Kowarskim starszemi tego kahału, także z imć panem Janem z Goryszewa Goryszewskim--stolnikiem Brzeskim--podstarościem Wilkomierskim, dzierzawca Wizunskim y samą ieymć, z oczewistey między imścią xiędzem plebanem Komayskim a żydem Jakubem Salamonowiczem z pod warty do sądu postanowionym kontrowersyey, poniewasz tak z produktu y [252] dowodów imści xiędza plebana Komayskiego, iako też z odprawioney nad

żydem Salamonowiczem corporalney inquizycyey iawnie y widomie u sądu naszego, pokazało, że ten żyd Jakub Salamonowicz do okradzenia kościoła Komayskiego był uczestnikiem y sam do szkod świętokradztwa y złodzieystwa z drugimi żydami popełnionego znał się. Zaczynamy sąd, do prawa pospolitego y świętey sprawiedliwości przychilać się, a na dalszy dowód zakrystyanowi Komayskiemu p. Krzysztofowi Łukaszewiczowi, samemu iednemu, na tym iako sprawiedliwie w roku terażniejszym tysiąc siedemsetnym ze dnia dwudziestego piątego na dzień dwudziesty szosty msca Kwietnia w noc obwinieni żydzi w przyparęce u imści pana Goryszewskiego--stolnika Brzeskiego y innych ichmć będące przez zamki do kościoła Komayskiego dobywszy się, cymboryum siekierami rozłupawszy, puszkę ze czterdziestą sześcią komunikantami, a kielichow próżnych dwa wiżeli y czyli do jahało czyli też gdzie oddali, z obrazów ozdoby odarszy, srebro, klejnoty, lamp dwie wiszących, w zakrystyey monstrancją wielką y pieniądze zabrali, szkody na złotych dwanaście tysięcy uczynili, za poścignieniem zaś złoczyńcow y przyprowadzeniem do Kowarska, żydzi Kowarscy dnia dwudziestego dziewiątego Apryla uczyniwszy tumult, żyda z Moawy y żydowki odbili; na tym: iako Moszko żyd Wiżynski srebro kościelne od tych złodzieiow za talerow dziewiędziesiąt nabył, złoczyńcow przechowywał, których potym kahał na parękę wziął, przysięgę uznawszy, termin na wykonanie oney dzień dwudziesty osmy tego msca Junij przed sobą dądem śladamy, a po wykonanym iuramencie my sąd pomienionego żyda Jakuba Salamonowicza, iako iawnego przy licu wziętego złodzieia y świętokradce, na paeny kryminalne, to iest, na spalenie żywego ogniem wskazawszy, aby executia nad nim że przez mistrza na mieyscu zwykłym tegoż czasu skoro po przysiędze uczyniona była, nakazujemy, a drugich obwinionych wszystkich, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaemy y według prawa, żaloby pozewney y domawiania się strny powodowey patrona, za szkody kościołowi Komayskiemu na dwanaście tysięcy złotych od żydów poczynione, sowito dwadzieścia cztery tysiące złotych, na szkody nakłady prawne w tey sprawie spendowane, sześćset złotych polskich, a z wpisnym y pamiętnym nam danym et cum lucris zapłacony, wszyskiemgo summą dwadzieścia cztery tysiące sześćset y dziesięć złotych polskich na pozwanych niewiernych żydach wszyskich y na majątnościach y dobrach onych, domach, kromach, handlach, spławach, arędach, y innych wszelkich leżących ruchomych, summach pieneznych gdziekolwiek będących, a samych obżałowanych niewiernych żydów Nochima z Lublina, Izrael z Przeorska, Ichila z Morawy z Nikliszporka, Moszka Alias Moyzesza przyzywaiącego się Senatora, Kasrela Moyzeszowicza, Jakuba Izakowicza, Abrahama Salmonowicza y cały kahał żydowski Wiżuński y Kowarski, starszych tego kahału za takowe świętokradztwo na infamią na gardło żywych paleniem, a że do prawa niestawiają, tedy na łapanie, tudzież imć pana Jana z Goryszewa Goryszewskiego -stolnika Brzeskiego--podstarościego Wilkomirskiego, dzierzawce Wiżunskiego y panią małżankę imci w spolney radzie y namowie będących, za nieuczynienie w tak iawnney y widomey sprawie sprawiedliwości y niewydanie żyda Moszka świętokradce y przewodnią z żydami złodzieiami mającego, na infamią żałującemu imści xiędzu Podobrynowiczowi plebanowy Komayskiemu, wskazujemy onychże podług prawa coaequationis ex nunc za infamisow uznawszy, dla publikowania y proklamowania tey infamiey ienerała sądowego przydaiemy, publikować y proklamować nakazujemy; a iako za summe zwysz wyrażoną dla uczynienia na pomienionych obżałowanych

osob dobrach odprawy, tak na poścignienie y łapanie samych obżałowanych [253] ^{EMW-2004} wszystkich
zwysz wyrażonych żydów, dla uczynienia nad onemi na garłach przez mistrza executiey do
urzędów grodzkiego, albo ziemskiego powiatu Upickiego i innych wszelkich sądowych tych
województw y powiatow, pod ktoremi dobra obżałowanych okażą się y osoby poścignine y
złapane być mogą, a którego sobie z ichmościów panów urzędników strona do tey sprawy użyć
zechce, założywszy na speciwnego temu dekretowi naszemu paeny prawne odsyłamy. A do
żydów Meiera, arędarza Onikszanskiego y Ayzika Woyneyskiego, którycg z konfessaty żyd
Jakub Salomonowicz powołał y do drugich, do których prawo drogę pokaże, salve aktorowi
temuż y na potym do konwinkowania onych zachowuiemy. A gdy dzień dwudziesty ósmy tegoż
miesiąca Junii anni praesentis, tak dla wykonania przysięgi, iako też dla publikowania
proclamowania pomienioney infamiey przypadł tedy pan Krzysztof Łukaszewicz, zakrystyan
kościola Komayskiego, przy postanowionym z podwarty u sądu naszego żydzie Jakubie
Salamonowiczu, z rotty kancelaryey naszej wyięty, a przez ienerała czytanej iramento sobie
nakazany w te słowa wykonał: Ja Krzysztof Łukaszewicz przysięgam panu iedynemu Bogu
wszechmogącemu, w Troycy świętey iedynemu, na tym: iako sprawiedliwie w roku
teraźniejszym tysiąc siedmsetnym ze dnia dwudziestego piątego na dzień dwudziety szosty
miesiąca Kwietnia, w nocy, niewierni żydzi Jakub Salamonowicz z miasta Pińczowa, Nachim z
Lublina, Izrael z Przeworska, Ichel z Morawy z Nikliszporka. Moszko alias Moyzesz,
przezywaiący się Senator, w przyparęce u imści pana Goryszewskiego--stolnika Brzeskiego y
innych będące, w nocy przez zamki do kościoła Komayskiego dobywszy się cymborium
siekierami rozłupawszy, puszkę z czterdziestą sześciami komunikantami, a kielichow dwa
prożnych wzieli y czyli do kahałów czyli też gdzie oddali, z obrazow ozdoby odarszy, srebro,
klejnoty, lamp dwie wiszących, w zakrystyey monstrancyą wielką y pieniądze zabrali, szkody na
złotyach dwanaście tysięcy uczynili, za poścignieniem zaś złoczyńcow y przyprowadzeniem do
Kowarska, żydzi Kowarscy dnia dwudziestego dziewiątego Apryla, uczyniwszy tumult, żyda z
Murawy y żydówki odbili; na tym: iako Moszko żyd Wizunkis srebro kościelne od tych
złodzieiów za talerów dziewiędziesiąt nabył, złoczyńcow u siebie przechowywał, których po tym
kahał Wizunski na parękę wzioł, naczym wszystkim iako sprawiedliwie przysięgam, tak mi panie
Boże dopomóż, a ieśli niesprawiedliwie, Boże mie ubij. A po wykonaniu przysięgi Piotr Zynza
ienerał sądów naszych pilnuiący, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, w izbie
sądowej et in foro publico, niewiernych żydów Nochima z Lublina, Izraela z Przeorska, Ichila z
Morawy z Nikliszporka, Moszka alias Moyzesza przezywaiącego się Senatorsa, Kasrela
Moyżeszowicza, Jakuba Izakowicza, Abrama Salamonowicza y cały kahał Wizunski y Kowarski,
starszych tego kahału, za infamisow na garło y na łapanie osądzonych, a imści pana Jana
Goryszewskiego--stolnika Brzeskiego--podstarościego Wilkomirskiego, dzierzawce
Wizunskiego y panią małżonkę imści za infamissow publikował y proclamaował y relacją
publikacyey swey, a loco publicationis rediens, iducialiter zeznał. A zatym my sąd dekret sądu
naszego, na dniu dwudziestym szostym msca Junij teraźniejszego roku ferowany, we
wszystkich punktach y paragrafach nienaruszenie przy mocy zachowuiemy y utwierdzamy y
ony do executiey porządkiem prawnym przywodzić pozwalamy. Która sprawa do xiąg głównych
trybunału wielkiego xięstwa Litewskiego iest zapisana.

Publisher: Akty izdavaemye vilenskoiu kommisieiu dla razbora drevnikh aktov, vol. XXIX:
"Akty o evreiakh" (Vilna: Russkii Pochin', 1902), 244-253, no. 153

Copyright © 2012 Early Modern Workshop

Introduction to Criminal Trial Concerning the Innocent Child Jan Krosnowski

Magda Teter

The text is a chapter from an eighteenth-century anti-Jewish book *Process Kryminalny* published around 1713 by Stefan Żuchowski, a canon in the cathedral church in the town of Sandomierz, following a ritual murder trial in that town that started in 1710. This was his second book. The first book, *Odgłos processu przewidzionego z Żydami* [A Report of the Trial against Jews] published in 1700, was a telling of the first ritual murder trial that Żuchowski instigated in 1698.

The chapter presented here lists cases of the accusations of desecration of the host in Poland and abroad in the Middle Ages and the early modern period. Such accusations against Jews of Host desecration emerged in the thirteenth century after the Catholic Church sanctioned the doctrine of transubstantiation in 1215. The first story involving a host miracle resulting from mishandling of the host by a Jew comes from a letter Pope Innocent III wrote to Archbishop of Sens. The doctrine of transubstantiation was not accepted in Poland until 1420, with the exception of Cracow, which formally accepted it in the fourteenth century, and two other towns, which had some cult of the Corpus Christi by the second half of the fourteenth century.

The myth of host desecration by Jews came to Poland late. Although Żuchowski mentions cases in Poznań in 1399, and in Kazimierz, near Cracow, in 1407, there is no evidence of these cases outside of polemical anti-Jewish works. Before mid-16th century there are few, inconsistent, and vague stories about Poznań, and a more developed legend emerged only in the late 16th century, with two books published about it in 1583 and 1589. The timing is not accidental, Poznań at the time was a prominent Reformation center, and the Protestants challenged the Catholic doctrine of transubstantiation.

The first documented case of the accusations of host desecration against Jews in Poland took place in Sochaczew in 1556, and was also popularized in printed polemical works against Jews. This case, too, is linked to the Reformation and Counter Reformation. The main instigator of the trial, Cardinal Luigi Lippomano, a papal nuncio at the time, was a strong opponent of the Reformation and a propagator of the Catholic dogmas. The Sochaczew case became a venue for a religious polemic between Protestants and Catholics in Poland.

The spread of the medieval accusations against Jews of desecrating the host in Poland are closely to the two early modern developments: the Reformation and the invention of the printing press.

Additional Readings

Guldon, Zenon, and Jacek Wijaczka. "The Accusation of Ritual Murder in Poland, 1500-1800." *Polin* 10 (1997).

-----, *Procesy o Mordy Rytualne w Polsce w XVI-XVIII Wieku*. Kielce: DCF, 1995.

Hsia, R. Po-chia. *The Myth of Ritual Murder: Jews and Magic in Reformation Germany*. New Haven: Yale University Press, 1988.

Kowalski, Waldemar. "'W Obronie Wiary': Ks. Stefan Żuchowski -- Między Wzniosłością a Okrucieństwem." In *Żydzi Wśród Chrześcijan w Dobie Szlacheckiej Rzeczypospolitej*, 221-33. Kielce: KTN, 1996.

Rok, Bogdan. "Stosunek Polskiego Kościoła Katolickiego do Sprawy Żydowskiej w Pierwszej Połowie XVIII Wieku." In *Z Historii Ludności Żydowskiej w Polsce i Na Śląsku*, edited by Krystyn Matwijowski, 85-97. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1994.

-----, "Z Dziejów Literatury Antyżydowskiej w Dawnej Rzeczypospolitej w XVIII w." *Prawo* 251, no. *Studia historyczno-demograficzne* (1996): 55-64.

-----, "Z Literatury Antyżydowskiej w Polsce XVIII Wieku." In *Z Historii Ludności Żydowskiej w Polsce i Na Śląsku*, edited by Krystyn Matwijowski. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1994.

Rubin, Miri. *Gentile Tales: The Narrative Assault on Late Medieval Jews*. New Haven, Conn.; London: Yale University Press, 1999.

Tollet, Daniel. "Le Goupillon, Le Prétoire Et la Plume: Stefan Żuchowski Et L'accusation De Crimes Rituels En Pologne à la Fin Du XVII Siècle Et Au Début Du XVIII Siècle." In *Żydzi Wśród Chrześcijan w Dobie Szlacheckiej Rzeczypospolitej*, 221-33. Kielce: KTN, 1996.

Trachtenberg, Joshua. *The Devil and the Jews : The Medieval Conception of the Jew and Its Relation to Modern Antisemitism*. Philadelphia: Jewish Publication Society of America, 1983.

Copyright © 2012 Early Modern Workshop

Criminal Trial Concerning the Innocent Child Jan Krosnowski

On the Desecrations of the Most Holy Sacrament Process Kryminalny o niewinne dziecię Jana Krosnowskiego Stefan Żuchowski, 1713?

Translated by Magda Teter

[p.44] Having killed Christ, the unimaginable Jewish malice, not being able to reach Him, who now rules in Heavens, seeks the innocent [Christ] hidden in the bread, all the more greedily that godless Catholics themselves give Him to them.

In the year 1213, in France, a Jew had bought the Host from his female servant, and intending to stab it, placed it in a box where he had seven silver coins. When he saw that the coins changed into Hosts he converted and went to Rome where he was christened by Pope Innocent.^[1]

In the year 1305, a Jew was unable to burn the Host, which he had bought from a [Christian] woman, so he stabbed it with a dagger and when the blood began streaming out, everything was revealed, and the Jews were punished and expelled; and today the church Salvatoris Bullientis testifies to the truth of this miracle.^[2]

In the year 1300, in Cracow, Jews, having broken into a church and stolen the Most Holy Hosts, which they stabbed, trampled upon and scattered on the roads, were arrested by Catholics and placed them on the wheel [for torture].

In the year 330 [sic], in Gustrow,^[3] a Jewish woman was converted when during the stabbing of the Host, a voice of a child was heard. The Jewish woman then found the sacrilegious Jews in the synagogue and [45] retrieved the Host wrapped in a bloodied kerchief. The Jews were burned along with the woman who had sold them the Host, and a chapel to the Miraculous Host was built.

In the Duchy of Megapol [Great Poland?], Bocerus described two hosts stabbed by Jews.

In the year 1338, in Germany, in the town of Pulkau, blood was streaming out of stabbed host,

for which Jews were punished by the Prince at the order of the Pope Benedict.^[4] EMW 2004

In the year 1369, in Brussels in Brabant, Jews were discovered because of the blood streaming out of the Host, for which they were torn into pieces.^[5]

The same year, in Louvain [?] Jews were condemned to the stake for the same crime and the bleeding Host was placed in the chapel.

In 1414, in Köln, a Jew, dressed up [as Christian], took communion and went to a corner where he took the Host out of his ugly mouth; when he saw the Host had turned into a crying child, he began to flee the church, but the Devil stopped him, and threw the crying child into a ditch in the adjacent cemetery. That's when the people run out of the church, along with priests, and that miracle converted many Jews.^[6]

In the year 1466. In Spain, when [Jews] could not burn or destroy hosts they had obtained, they took them to the Dominican monastery in Segovia and were punished by death.^[7]

In the year 1426, in Vienna, a woman sold the Most Holy Host to Jews, for which Emperor Frederick ordered that three hundred Jews be burned and the woman be torn into pieces with clamps [*kleszczami*].

In the year 1433, in Dywona [Dijion?] a Host stabbed by Jews, and bleeding was deposited in the local chapel with the approbation of Pope Eugene IV.

In the year, 1434, in Dekendorf, Talmudists, having stabbed the Host, and beaten in on an anvil, threw it into an oven. For which the majority of these earthly Devils was burned on metal sheets and quartered.^[8]

In the year 1452, in Silesia, many Jews were burned for offending the Host.^[9]

In the year 1492, in Czech lands, in a small town Sterberck [Sternberg], a Jew, Eleazar, was burned with thirty others, [46] for buying the Host, then stabbing it, and making it bleed.^[10]

In the year 1510, in Szpandaw [Spandau], a Jew, Solomon, having bought the Host for six grosze from some crook, cut it with a knife, so that it was divided into three pieces. Two, he sent to his friends in Brandenburg, and one, stabbed and bleeding, he kneaded into a dough and threw into an oven, where he suddenly saw a child in great brightness, and so he hanged the bread in the synagogue. In Brandenburg, because they could not clean the blood of the second part of the stabbed Host from the table, they cut the piece of the table, and with the Host took it to a wedding in Hostenburg. The Jew, Maier, gave it in a basin, to the bride saying: here you have something to rejoice, here you have the Christian GOD, and so again almost 40 Jews stabbed the Host, and so the blood was streaming profusely. And for this, the Margrave Ioachim of Brandenburg ordered to burn thirty [Jews] in Berlin after the Holy Apostles, and

Pawel Form, who had sold them the box with Hosts, was flayed, and Jews also admitted to having tortured seven children, about which below in chapter XI.^[11]

EMW 2004

In the year 1540, in Breslau, they stabbed the Host according to the *Zwierciadło Przykładów*.^[12]

In the year 1514 [sic], in Halle, a baptized Jew pretended to be a priest and, having received the Hosts, sold two of them to other Jews and the third, one out of his own unbelief, he beat it so much that it was covered in blood.^[13]

In the year 1592, in Prague a Jew Lewek, a cruel beast, having stolen three Hosts from the Franciscans gave them to Jews, who blasphemed while stabbing them: "If you are a Christian GOD, show your power." And he did show it because on a clear day, a lightning hit the house of the sacrilegious men and burned it, the three [Jews] had run away, but were caught and torn with pliers and impaled.^[14]

In the year 1619, at the borders of Spain, a Jewish woman under disguise was discovered. And because she had taken the Host out of her mouth and put it in a kerchief, she was placed in a barrel and immediately burned.^[15]

In our Poland, since Jews who had been expelled from foreign countries found Paradise, so the Hell of all crimes, especially against the most holy Host and innocent children opened up.^[16]

[47] In the year 1399. In Poznań, King Jagiełło founded a church of the Corpus Christi for the Carmelite friars in a spot where three Hosts (which had been stolen from the church of the Dominican friars by a [female] servant of the Devil, sold [to Jews] and then stabbed in the cellars of the Świdnica house, covered in blood healed a blind Jewess), having been taken out and buried, were revealed by kneeling cattle. The Hosts were floating in the air and descended into the hands of the reverend father Jan Ryczywoł,^[17] and miracles followed. Jews, apprehended, were roasted in fire along with the [Christian] woman, and were devoured by dogs to which they had been attached, as the book entitled *Deposit Ciała* [the deposition of the body] published in 1663 testifies.^[18]

In the year 1407, in Cracow, a church of Corpus Christi was built in Kazimierz on the spot where the most holy Hosts were found in the mud, after they had been mutilated by Jews. And Miechowita reports that the Jews were expelled from Cracow to Kazimierz after they had been [accused] of killing a child.^[19]

In the year 1508, on the fifth of April a rabbi was accused of desecrating the holy Host and other crimes by reverend Mikołaj, a Dominican scholar, in a public trial in the church of Mary the Virgin on the [Cracow's] market square, and subsequently burned.^[20]

In the year 1556, in Sochachew, Dorota Łaszecka, having taken communion in the ^{EMW 2004} Kozłowski church on the Saturday before Easter, without the confession, sold it for three thalers to Jews. [From this Host] Jews collected [a few] cups of blood. They were burned along the woman, who had confessed that he had had a child by one of the Jews, whom she smothered before it was baptized, and buried it in a Jewish cemetery. That [is reported] from the letter of Aloysius Lippomano, a papal nuncio in Poland at the time. ^[21]

In the year 1562, in Skierbieszow.^[22] The church bell-ringer sold the holy Host to the Jews of Krasnystaw, which they buried in fire, and the fire was extinguished. The priest fled and the Jews got off because of gifts.^[23]

In the year 1580 in Oświęcim, two [Christian] perpetrators of a sacrilege were burned because they had given stolen Hosts to Jews. Jews, a great disgrace, were saved from death because of Judas' sack.^[24]

Also in Pilica a Catholic was burned and Jews were freed.^[25]

[47] In the year 1580, a Jew, who had blasphemed against the most holy sacrament, was burnt.

In the year 1598, in Pułtusk, a certain villain, Krzyczkowski, having stolen the Host, sold it to Jews of Płońsk for four złoty, when apprehended he confessed to all. Jews first denied [everything] under torture but later they confessed that they were blinded and not being able to see their way they could not run away. The pyx was found in dung and they Host were returned to church in a procession. Jews were burnt.

In the year 1600 in Bochnia, a man from Masovia having given the holy hosts to Jews, frightened and [pressured] by his conscience, but not being able to find consolation even by confession, turned himself and his landlord in to the magistrate. Jews, Jacob Ickowic, Frącek Icko Wronka, were freed under bail and guarantee from lord Mikołaj Borzynowski. They fled when a royal decree ordered them to present themselves [in court]. Their protector, having been called to participate in the Sejm,^[26] died suddenly. Jews were expelled. Achacy Kmita presents the reasons for this trade of Judas in his printed book. In the year 1698, the wife of Icko Wronin [sic], gave birth first to a piglet and then a monster ugly like a turkey.^[27] And after another monster^[28] was born, maned with rabbit teeth and a tail like a snake, to expiate it by means of magic they dared to obtain the holy host. At the same time King Stefan's cassocks that had been stolen from Niepołomice were found in the house of the said Fr¹cek. Just before the expulsion decree a demonic ghost^[29] entered their synagogue after lightening had hit it. It disturbed them so much that they closed the synagogue, which shortly afterward was confiscated and they were expelled.

In the year 1619, Jews of Kalisz bought the holy host from a [Christian] woman from Sobótka

and they tormented it, but they found many protectors and because of them justice was delayed even though it was about an injury to our GOD himself.^[30] EMW 2004

In the year 1669, on the last day of July, in Łowicz, at the inquiry before the committee led by Reverend Primate Prazmowski, a certain Murzynkowic a fugitive from a certain monastery confessed that when he was a priest in the parish church of Mary Magdalene in Poznań, he took two chalices and having thrown out the remains out of the pyx [*?cuppam a pixide*], he took the hosts and sold them to Jews for which he was incarcerated. But he fled in lay clothes and engaged in smithcraft (since he was a son of a blacksmith) in different villages. And in Pałędz he seduced a wife of a certain man and lived with her without marriage and also with her daughter, committing incest. Having been asked about sacrilege he denied whatever he confessed under torture claiming that he confessed so under great pain but after persuasion of the committee, moved to achieve salvation of his soul, he acknowledged in clear voice and with a contrite heart, spontaneously pouring out tears in front of the image of the crucifix: When I served as a chanter in Chełce in the year 1669, I stole the host and sold it to a Jew, Lewko, in Kalisz for about eighty or ninety zlotys. I took it from ciborium, and the keys were in the church. Beforehand, I made a contract with Lewko regarding the purchase. He encouraged me to do that in Kalisz. And when I brought [the host] to Lewko's home, he took it in his hand and stabbed it with a knife. Blood poured. I saw it with my own eyes. His son was present and others whom I don't know, about four or five. It happened around a carnival,^[31] the [Jews] were jabbering among themselves. I did not ask what they needed it for. I also stole the hosts when I served as a teacher in Rzysko. I sold it to a Jew Samuel of Dobra. A Jew Marek of Kozminek knows about it. In the year 1662, just after Easter they gave me about sixty or seventy zlotys, I cannot remember exactly. The third host, I stole in Miłkowice, and [I sold it] to the Jew Solomon of Dobra and his son-in-law in 1663 for about sixty zloty, as his son-in-law knows. And later, in the year 1667, also in Miłkowice I stole the host and sold it to this Solomon for sixty zlotys. I also sold the host in Warta to Jews, Moses and Jacob the glazier, with whom I made a deal. I don't know others, but there were three of them, and they always asked me to do it. They were supposed to give me sixty zlotys but I don't know what they gave me in the sack, because I did not count. I did that in the current year before Easter Sunday from the tomb [of Jesus in the church] and I did not exchange it for another host. I never sold them unconsecrated regular host because they would recognize [that it was not consecrated] and they had asked me to bring in true consecrated hosts and not the regular ones. They check by stabbing it to see if blood flows. I did not ask what they need it for, I never hesitated to sell it to Jews. I believe that this is true most holy body and blood but I did it out of greed. I stored this host in the church of Miłkowice in a tomb near the altar right next to the pulpit, till the festival of Ascension of Christ. The following day I sold the host at the fair in Warta to Jews and ... no one knew about this theft, [my?] wife did not know, [my] daughter did not know. She came to visit me during the Pentecost Sunday but she left on Monday. I visited the tomb of the Holy Sacrament only once during the holiday in Kalisz. The host that bled was consecrated by priest Swieykowski of Chełm. The money that I made from the hosts I used for food and clothes^[32]

and I never confessed these crimes so that I would not be regarded as a heretic, and I have never replaced the consecrated host with the unconsecrated host, even though I could have. He was turned over to the magistrate and burned. Jews fled.

About 1670, in Mława, a Jew Kurek bought a host with a pyx from a thief. When they stabbed it blood poured out. And the host was seen the following day in the air, and bells were heard above the house where the criminals were found. Two sons of this Jew Kurek converted to Christianity and they were studying in Pułtusk in 1704, living in a seminary there.

In Mamin during the tenure of Bishop Trzebicki, local riff raff dug a ditch and burned an arrendator because of the holy host, just because the local priest said "you should be burned."

In the year 1696 in Sandomierz, on the Thursday during the Easter Week, a woman took to the Jews a host, which she had received and then spat out into a kerchief, but she was apprehended and convicted to death.

In the year 1696 in Rawa, six Jews were caught and accused of stealing silver and the Host together with the monstrance from Zelazne during the Octave of the Corpus Christi. Two [Christian] carpenters, their accomplices, were immediately hung, and Jews I don't know if they were let off.

In 1710 in Łęczna on the fifth Sunday after Easter, seven Jewish men and women, and the church bell-ringer were burnt by a decree of the Guardian of the divine Justice of the Grand Duchy of Lithuania and not the sacrilegious criminals. Eighteen hosts were found along with other church objects and the Judas confessed that he took one host along to Gdansk and the rest were used for magic.

In the year 1712 an arrendator was expelled from Jędrzejów ... because of the host bought also from the local church bell-ringer.

And as if Jews did not have enough ways to make money, through credits, and commission, they rush to rob churches, where they also obtain the most holy host, either on their own or from other sacrilegious criminals, and when the parish priest does something about it, one need to provide him with support and food, and it is rare that he can find protectors of justice. If only the Torah ^[33] was stolen from Jews from their synagogue, all would chip in and they would not wait to avenge their injuries. And we Catholics, don't we believe in CHRIST, when we--to his insults--prevent prosecutors [from reaching justice], and often because of Jewish money for which we will have to pay GOD with our souls. I will mention only some of the sacrilegious acts because it is impossible to list them all.

Before the year 1648 in the city of Cracow, a chalice was stolen from the church of St. Anna, a large silver crucifix from the church of Mary the Virgin, a golden chain from the monstrance was taken from the church of St. Szczepan, antependium from the church of the Trinity,

candlesticks from the Franciscan church, in the district of Piaski silver from a painting was stolen too. All this was found with Jews. Catholics were punished but the Jews bribed their way out.^[34]

In Piotrków, Jews were executed for such theft of church silver. It is remembered that an old Jew was executed, and on a shoulder of a young one a dove sat [before the execution] as a sign of a calling to the Faith, which he accepted and was beheaded afterwards. That's what the Piarist fathers relate.

In Kościelec near Cracow an arrendator bought a pyx, and the Archdeacon of Cracow, Father Opacki did all he could to execute the Jew and to expel others from the breweries in his parish. ...

In Opatowiec, Bałuty, Denków, and Opatów Jews, who arrived from Lithuania to work, robbed four churches.

In the year 1688, in Chełm Jews were also executed along with a Catholic for robbing a number of churches, from which they stole the silver and the holy sacrament for sacrilege and magic.

Also in Sienna, a Jew was executed because of church silver and relics of St. Anthony, which he called little bones, ^[35] and he showed the place in manure where he had buried them.

In Koźminki near Kalisz they robbed a church, from which they stole church silver and six thousand zlotys in cash and six thousand zlotys in jewels from the parish priest there. They were executed in Piotrków.

In the year 1694, a man from Rus'^[36] of a town Wręż was burned after he had robbed a parish church in Bełz and sold eighteenth hosts to a Jew of Sokale. But the intervention of grand lords on behalf of Jews resulted (and God forbid even a Bishop issued a decree to dismiss the case)^[37] in the judge's taking of two hundred thalers, and letting Jews go by a decree *ad evasionem*^[38] registered in the municipal court in Be³z.

In 1696, Jews robbed the church of the Holy Spirit in Sandomierz as the trial I instigated in 1698 testifies.

In 1697, in Ćmielów a goldsmith stole silver from the altar of St. Anna. The gold got into Jews' hands but only the goldsmith was executed.

In 1697 in Wołyń [Volhynia], Jews had a robbers' guild. They robbed over twenty churches of silver around Łuck, e.g. in Targowica, Stepań, Beresteczko etc. They even stole silver from the Bernardine friars in Łuck, and so [the friars] were left with no chalice for mass. The [Jews] divided the silver in a tavern of a certain arrendator in Targowica. Finally, they were caught robbing an Orthodox church^[39] in Łuck, but some of them managed to flee. The arrendator in

Targowica witnessed miracles from the crucifix that he had buried and converted to Christianity, he was then beheaded. The rabbi's son and two others were burned. And this was an association of such Jewish traders^[40] to which they probably also admit those who because of greed rob churches for them. EMW 2004

In the year 1698 Jews of Przytyka robbed a church in Wrzosie, but because putting Jews on trial is so difficult here, some of them fled and [the opportunity] was lost.

In 1700, Jews of Opatów bought silver stolen from a church in Szczeglice.

In 1702, Jews stole silver from a church in Frysztak, all worth twenty thousand. Lord Józef Rosłowski, the standard keeper of Parnów, ^[41] having spurned a bribe that had been offered to him, out of Christian piety ordered that five [of those Jews] be burned, and four received the sentence of Infamy. But only twenty nine *grzywien* of silver were returned, from the rest they minted fake coins. They had also robbed seven other churches.

In 1703, Jews robbed several churches in Głogów and surroundings.

In 1711, Woyciech Floryk along with other criminals robbed a church in Ulanów and sold the silver to Jews, some in Biłgoraj, some to a Jew, Leyba the butcher, in Góraiec. His confession was filed on August 7 in the town of Oleszyce.

In 1712, in Kozuchowek in the region of Drobinki, Jews of Łosice bought a ciborium with hosts from a thief. He was burned but Jews did not confess even under torture, even though the silver was found with them.

In 1712, I, as the synodal commissioner, along with Lord Castellan of Zawichost, issued a decree against Jews who from criminals bought silver and ciboria stolen from churches in Chobrany, Pskanów, Gliniany, Sobótka. And they asked [the criminals] to bring hosts. [The decree was] passed in Opatów on the eve of the festival of John the Baptist.

In 1713, in the court of Sanok, there is a case against Jews concerning church robbery in Hoczew. [The Jews] were betrayed by a baptized woman .... They Jews were hoping for the case to be thrown out of court as in the case of butler silver, which after the case had been dismissed^[42]-- twenty years later -- were found among them; and in 1710 they were tried for that in Jarosław at the Tribunal; or as this Gypsy who had to pay more for the case to be dismissed^[43] than the horseshoe [he was accused of stealing], which he swore he had not stolen. But he returned the horseshoe in the end.

Endnotes

^[1] Henricus Spondamus [Henry de Sponde], *Annales ecclesiastici*. [Several copies preserved at

the library of the Jagiellonian University in Cracow]; Also Jan Kwiatkiewicz *Roczne Dzieje Kościelne od Roku Pańskiego 1118 Aż do Lat Naszych* (Kalisz: Typis Societatis Jesu, 1695, 21. On this case see, Miri Rubin, *Gentile Tales: The Narrative Assault on Late Medieval Jews* (New Haven, Conn.; London: Yale University Press, 1999), 31-32.

[2] Jan Kwiatkiewicz *Przydatek Nowych Dziejów Kościelnych* (Kalisz: SJ, 1706).

[3] In northern Germany.

[4] Henricus Spondamus [Henry de Sponde], *Annales ecclesiastici*. On the complexity of the Pulkau case, see, Rubin, *Gentile Tales*, 65-68.

[5] Henricus Spondamus [Henry de Sponde], *Annales ecclesiastici*. Szymon Hubicki, *Żydowskie Okrucieństwa* (Cracow: 1602), 3. Miri Rubin gives 1370 as the year of the accusation, see Rubin, *Gentile Tales*, the map, p. xiv, and 181-188.

[6] Abraham Bzowski, *Annalium Ecclesiasticorum Post Illutriss. Et Reverenidss. D.D. Caesarem Baronium. Tomus XV Rerum in Orbe Christiano Ab Anno Domini 1378 Usque as Annum Domini 1431* (Cologne: 1622)

[7] Abraham Bzowski, *Annalium Ecclesiasticorum Post Illutriss. Et Reverenidss. D.D. Caesarem Baronium. Tomus XVII Rerum in Orbe Christiano Ab Anno Domini 1448 Usque as Annum Domini 1471* (Cologne: 1624).

[8] Hubicki, *Żydowskie Okrucieństwa*, 3. Żuchowski also mentions Śleszkowski, Sebastyan Śleszkowski, *Dostateczna Genealogia Żydowska*. (Brunsberg: Schonfels, 1622), Chapter 10.

[9] This might be a reference to the 1453 accusation in Wrocław/Breslau, see, Rubin, *Gentile Tales*, 76, 119-28.

[10] Henricus Spondamus [Henry de Sponde], *Annales ecclesiastici*. Also, Hubicki, *Żydowskie Okrucieństwa*, 4.

[11] Cites Śleszkowski as a reference, but see also, Hubicki, *Żydowskie Okrucieństwa*, 3-4.

[12] Reference to the *Speculum Exemplorum*, a popular book of exempla, published in numerous editions in the last quarter of the fifteenth century, and then republished many times again in the seventeenth century.

[13] Żuchowski cites Przeclaw Mojecki, *Żydowskie Okrucieństwa, Mordy i Zabobony* (Cracow : 1589), chapter 12. But see also, Hubicki, *Żydowskie Okrucieństwa*, 3v.

[14] Hubicki, *Żydowskie Okrucieństwa*, 4.

[15] Henricus Spondamus [Henry de Sponde], *Annales ecclesiastici*.

[16] A cliché in early modern Poland that Poland was "a paradise for Jews, a purgatory for the clergy and a hell for the serfs."

[17] The name can be translated as a "loud ox" or a "screaming ox."

[18] He also cites, Śleszkowski, *Dostateczna Genealogia Żydowska*.

[19] Reference to Maciej Miechowita, *Chronica Polonorum* (Cracow: Hieronim Vietor, 1519 [1521]). On the margins Żuchowski also cites, Abraham Bzowski, *Annalium Ecclesiasticorum Post Illutriss. Et Reverenidss. D.D. Caesarem Baronium. Tomus XV Rerum in Orbe*

[20] Cites Marcin Bielski, *Kronika Wssythyego Swyata Na Ssesc Wiekow a Na Czwoy Ksiegi Takiez Monarchie Rozdzielona* (Cracow: Hironim Scharffenberg, 1554 [1551]). And Mojecki, *Żydowskie Okrucieństwa*. In Bielski, 405v: "Tegoż roku żyda w Krakowie spalono przekonawszy go pismem, który wiele przeciw ciału Bożemu mówił." [That year (1508) a Jew was burned in Cracow after it was proven in writing that he had spoken against God's body.]

[21] Hubicki, *Żydowskie Okrucieństwa*, 5r. Hubicki himself notes the importance of print there "Pisał też w tey sprawie Aloysius Lipomanus Nuncius Aposto, ktore listy w Rzymie potym wydrukowano." [Aloysius Lipomanus (Luigi Lippomano), Apostolic Nuntio, also wrote about this case, and his letters were later published in Rome].

[22] Skierbieszów at that time belonged to the bishop of Chełm.

[23] Hubicki, *Żydowskie Okrucieństwa*, 5r-v.

[24] I.e. Bribery. Hubicki, *Żydowskie Okrucieństwa*, 5v.

[25] Hubicki, *Żydowskie Okrucieństwa*, 5v.

[26] Sejm, the Polish parliament, a diet.

[27] Cites Jan Achacy Kmita, *Process Sprawy Bochenskiej z Żydami o Nayświętszey Eucharistiey Sakrament od Żydow u Świętokradcow Kupiony y Cudownie Okazany* (n.p.: n.p., 1601 [1602]).

[28] *Łątka*, in old Polish means a doll, puppet, but here clearly means a monster.

[29] *Latawiec*.

[30] Cites Śleszkowski.

[31] *Mięsopust*.

[32] *Pro victu et amictu*.

[33] *Przykazanie*.

[34] Cites Sebastian Miczynski, *Zwierciadło Korony Polskiej: Urązy Ciężkie y Utrapienia Wielkie, Które Ponosi Od Żydow Wyrazaiące Synom Koronnym Ná Seym Walny w Roku Panskim 1618* (Cracow: Máciej Jedrzejowczyk, 1618). The year 1648 above appears to be a mistake.

[35] *Gnatki*.

[36] *Rusin*.

[37] *Inhibicya*, a decree from high authorities, e.g. the king or bishop, ordering a dismissal of a court case.

[38] This implies that the plaintiff's witnesses did not appear in court.

[39] *Cerkiew*.

[40] *Kontubernia handlów żydowskich*.

[41] *Chorąży Parnawski*.

[42] *Ewazyja*, a court case is thrown out of court because the plaintiff's witnesses fail to appear in

court.

EMW 2004

[43] Evasionis.

Copyright © 2012 Early Modern Workshop

**Process Kryminalny o niewinne dziecię Jana
Krosnowskiego
O Świętokradzwich Nayświętszego Sakramentu
Criminal Trial Concerning the Innocent Child Jan Krosnowski
Stefan Żuchowski, 1713?**

Prepared by Magda Teter, Wesleyan University, USA

[44] Zabiwszy żywego, że w Niebie królującego Chrystusa, dostać nie może złość niepoięta Żydowska, szuka niewinnego z Herodem okrutnym, w osobach chleba utaionego, z tym większą łąnością, że im go sami bezbożni wydaiąc Katolicy..

Roku 1213 W Francyi, Żyd u służebnice swojej kupioną Hostyą (chcąc zachować na skłócie) puszkę gdzie miał siedm pieniędzy srebrnych wrzucił, które w Hostye widząc odniemione nawrócony poszedł do Rzymu, y tam od Innocentego Papieża okrzychny został.^[1]

Roku 1305. W Paryżu ze Sakrementu S. Od Białogłowy kupionego, Żyd niemogł na pateli spalić, puginałem uderzył, z którego się krew rzuciła, y wydała, Żydzi skarani y wyfnani a Kościół *Salvatoris Bullientis*, Cudu tego, po dziś dzień, prawdę iawną pokazuie.^[2]

Roku 1300. W Krakowie Kościół okradzsy, Hostye SS pokłoli, podeptali, y po drogach pozacierali dla zdeptania ich, od samychże Katolików wzięci, z suspicyi z koła wplatan.

Roku 330 [sic]. W Gustrowie przy kłociu Hostyi, głos dziecięcia płaczącego nawrócił Żydowkę, która świętokradzcow potym znalazzy [45] Hostyą, we szkle w chustę uwinioną, w bożnicy, y pokrwawioną wydała; spaleni Żydzi z Niewiastą co Hostye sprzedała, a kaplica Hostyi Cudowney wystawiona.

W Megapolskim Xięstwie dwie Hostye ukłote od Żydów opisał wierszami Bocerus.

Roku 1338. W Niemczech w Mieście Pulka, krwią skłota płynęła Hostya o co z rozkazania Papieża Benedykta są od Rakuskiego Xiążecia pokarani.^[3]

Roku 1369. W Bruxellach w Brabancyi, przez krew choynie płynącą, wydani Iudaszowie, targani kleszczami.^[4]

Tegoż Roku w Lowanium, o tosz skazani na stos, a Hostyę skrwawioną w kaplicy ^{EMW 2004} złożono.

Roku 1414. W Kolnie Żyd przebrawszy się Kommunią przyjął y w kąć poszedłszy, z ust brzydkich wyjął; widząc obroconą w osobie dziecięcia ieszcze płaczącego, uchodzić z Kościoła począł, ale mu Czart zastąpił, rzucił tedy w dołek na Cmentarzu dziecię płaczące na co z Kościoła gdy się ludzie zbiegli i Kapłani, Cud opowiedział y wiele Żydów przy sobie nawrócił.^[5]

Roku 1466. W Hiszpanii, gdy nie mogli dostaney Hostyi, ani spalić ani zniszczyć, d Klasztoru Dominikańskiego w Segovium odnieśli, o co byli śmiercią skarani.^[6]

Roku 1426. W Wiedniu niewiasta sprzedała S. Hostyą Żydom, za co Frederyk Cesarz kazał Żydów trzysta spalić, a Niewiastę kleszczami targać.

Roku 1433. W Dywionie takaz Hostya skłota od Żydów, y skrwawiona za Eugeniusza Czwartego Papieża approbacyą, złożona w Kaplicy.

Roku 1434. W Dekendorfie Thalmudystowie Hostyą S. Kłowszy, na kowadle kowalskim zbluźnierstwy tłukli, potom wpiec wrzucili. Za co także tych Diabłów ziemskich większą część blachami popalono y poćwiartowano.^[7]

Roku 1453. Na Śląsku bardzo wiele Żydów o uczynioną Hostyi S. Obelgę popalono.

Roku 1492. W Czechach w miasteczku Sterberck, Eleazar, Żyd [46], za kupioną Hostyą y pokłotą oraz krwią płynącą, y zdrugiemi trzydziestą ogniem spalony.^[8]

Roku 1510. W Szpandawie Salomon Żyd za sześć groszy, u łotra iakiego kupiwszy Hostyą nożem kraiał, aż się na troie Hostyą rozpadła, dwie części posłał sowim przyiaciołom, do Brandenburgu, sam iedne skłotą krwią oblaną w placek zagniotszy w piec w rzucił, gdzie dzieciątko w wielkiej światłości widział, y ten placek w Buźnicy zawiesił. W Brandenburgu ze krwi ze stołu z drugiey partykuły skłotey ciekącey zetrzeć niemogli, odłupiwszy trzaskę y z częścią Hostyi do Hostenburgu na wesele z sobą wzięli, którą Żyd Maier na misie Pani młodey oddał, mówiąc: masz się z czego weselic, oto masz Chrześciańskiego BOGA, y tak znowu czterdziestu prawie Żydów Hostyą kłoli, że krew obficie płynęła, za co Ioachim Brandeburski Margrabia trzydziestu w Berlinie w piątek po S. Roześlańcach spalić kazał a Pawła Form, który im z puszką Hostye sprzedał, y w pasy darto, Żydzie przyznali się y do dzieci siedmiu umęczonych, o czym niżej w roz. XI.^[9]

Roku 1540. We Wrocławiu, iako także Hostyą ukłoli Zwierciadło Przykładow.

Roku 1514. W Hali, Żyd krzczony Kapłanem się [nie będąc nim] uczynił dostawszy Hostyi dwie Żydom sprzedał a trzecią sam z niedowiarstwa tak tłukł aż się krwią oblała.^[10]

Roku 1592. W Pradze Żyd Lewek [bestya okrutna] ukradłszy u Franciszkanów trzy Hostye S.^{EMW 2004} oddał Żydom, którzy ie nozami kołąc, bluźnili: Ieśliś iest BOG Chrześciański, ukaz moc swoje y ukazał bo piorum uderzywszy w dzień pogodny, w dom ten swietokradców spalił, trzec co uciekło, wziętych kleszczami targano, y na pale powbiiano.^[11]

Roku 1619. Na Granicach Hiszpanyi. Żydówka przebrana y postrzeżona, że S. Hostyą z ust w chwustkę wzięła, w beczkę wsadzona, zaraz spalona została.^[12]

W Polsce naszej iako wygnani z kraiow Cuszyc Żydzi Ray znaleźli, tak też piekło się na wszystkie kryminały, osobliwie przeciwko Sakramentom SS y dzieciom niewinnym otworzyło.

[46] Roku 1399. W Poznaniu, OO. Karmelitom Kościół Bożego Ciała Krol Iagiello wystawił na tym mieyscu, gdzie trzy Hostye (od służebnicy Diabelskiej ukradzione w Kościele OO. Dominikanów, przedane y w kamienicy Swidnińskiej włochu klote, krwią płynące Cudownie od żydowki ślepey uzdrowioney ogłoszone) od żydów wyniesione, y w dołku zakopane, a potem przyklękaniem bydła, po powietrzu latające obiawione, y na ręce pobożnego Kapłana, Iana Ryczywoła spuszczone, Cudami do tą słońca, żydzi pobrani, y z Niewiastą wołym ogniem pieczeni y od psow przykutych, do nich pozarci zostali. Iako Xiążka o tym pod tytułem Depozyt Ciała &c 1663 wydana świadczy.^[13]

Roku 1407. W Krakowie, woła na żydow Kościół także Bożego Ciała na Kazimierzu zbudowany, na tym mieyscu gdzie Hostya SS od żydów sklote w błoto wrzucone, znalezione.^[14]

Przydaie Miechowita, że ich potym o dziecię zabite z Krakowa za Kazmierza wypędzono.^[15]

Roku 1508, dnia piątego Kwietnia, przekonany Rabin od X. Mikołaiia Doktora Dominikańskiego przez publiczny dowow w Kościele P. Maryi w Rynku o obelgę S. Hostyi, i inne excesy, oddany Urzędowi, y spalony.^[16]

Roku 1556. W Sochaczewie Dorota Laszecka Hostya, S. w Kościele Kozłowskim, bez spowiedzi w Sobotę Wielką przyiąwszy żydom za trzy talery wydała, z ktorey tkrwie szklenice nazbierali Żydzi spaleni y Białogłowa wyznaiąca na siebie, że dziecka z żydem dostawszy, bez krztu go udusiła y na kierkucie pogrzebła, z listu Aloizego Lipomana: Nuncyusza na ten czas w Polsce.^[17]

Roku 1562. W Skierbieszowie Dzwonnik Żydom S. Hostyą Krasnostawskim przedał, którą w ognisku zakopali, gdzie się ogień palić nie chciał. Ale klecha uszedł, a żydzi się upominki wykręcili.^[18]

Roku 1580. W Osmiecimiu dwóch świętokradzcow spalono, o wydanie Żydom ukradzionych Hostyi, Żydzi sami (sromota wieczna) za Iudaszkowskim workiem od śmierci wolni.^[19]

[48] Roku 1580. Żyd bluznierca Nayswiętszego SAKRAMENTU spalony.

Roku 1598. W Pułtusku okradłszy Hostyą Łotr nie iaki Krzyczkowski, Żydom do Płońska za cztery złote sprzedał poimany z suspicyi wyznał, Żydzi na mękach parli się, ale potym wyznali, że zaślepieni drogi przed sobą niewidząc, uchodzić nie mogli, znaleziona puszcza w gnoiu y z processyą do Kościoła Hostye wzięte Iudaszowie spaleni.^[21]

Roku 1600. w Bochni mazur wydałszy S. Hostyą Żydom, boiaznią zdięty sumnienia, ani spowiedzą uspokoiony sam przed Urzędem na siebie y komornika swego wyznał. Żydzi Iakub Ickowic, Frącek Icko Wronka z poręki P. Mikołaja Borzynowskiego uszli gdy przez dekret Krolewski stawic ich kazano. Protektor że nagle [na Seym pozwany] umarł. Żydzi wszyscy wygnani Achaty Kmita w processie drukowanym: który przydaie przyczynie handlu tego Iudaszowskiego ze Roku 1698 [sic] Żona prawi Ickowa Wronina, raz prosię drugi raz dziwo, iak Indyka szpetnego urodziła.^[22] Druga także łatkę z zębami zaięczymi z grzywą końską, z ogonem wężowym, urodziwszy, na iakąs przez Czary Expiacyą Sakramentu S. dostać się ważyły, znaleziono także przed tym u tego Frącka Krola Stefana suknie, w Niepołomicach mu pokradzione, przed Dekretem *Expulsionis* Latawiec za uderzeniem Piorunu, do Boznice im wleciał, y potym tak im przeszkadzało, że Boznice zamknęli, którą w krotce za Dekretem odebrano y ich wygnano.

Roku 1619. Żydzi z Kalisza kupili u Niewiasty z Sobotki Hostyą Swietą y nad nią się pastwili, znaleźli wiele Fautorów, y Protektorów, dla ktorych się sprawiedliwość choć o samego BOGA naszego krzywdę przewlokła.^[23]

Roku 1669, *die ultima Iulii Lovicii* na Konfessatach przed wysadzonemi Xiążęciami na on czas I.M. Prazmowskiego Prymasa Kommissarzami nieiaki Murzynkowic *profugustz* pewnego Zakonu wyznał że będąc Presbiterem u Fary u Maryi Magdaleny w Poznaniu wziął kilichy dwa y *cuppam a pixide* wysypawszy, Hostye odkręcił [49], Żydom tamże sprzedał za co wsadzony, z Karceres się wylamawszy uszedł *in habitu lascali* kowalstwo po wsiach robiąc (iako Syn niegdy Kowalski) w Pakendzu Żone od Męża odomowiwszy mieszkał z nią na wiarę z Corką iey także *incestum commisse* pytany o Świętokradztwa lubo co na torturach zeznał to rewokował że to z bolu wielkiego uczynił iednak *pervasionibus ad salutem anima motus D.D. Commissariorum Corde contrito effusisque lachrymis coram Imagine Crucifizi sponte et claravoce recognovit.* W Chelcach służąc za Kantora ukradłem Kommunikant, y Lewkowi Żydowi sprzedałem w Kaliszu Anno 1669 za złotych Osmidziesiąt albo Dziewięćdziesiąt *circiter ex Ciborio* go wziąłem klucze były w Kościele uczyniłem przed tym z Lewkiem kontrakt o kupno on mie na to namawiał, w Kaliszu y odniosłem mu go do domu wziął go w ręce Lewek nożem pchnął pokazała się krew widziąłem sam oczyma memi raz tylko pchnął był Syn iego przytym, y drudzy ktorych nie znam czterech albo pięć, było to około Mięsopestu, szwargotali tam z sobą zaraz na coby tego potrzebowali nie pytałem w Raysku też służąc za Bakalarza ukradłem Kommunikant

przedałem go Samuelowi Żydowi w Dobrey, wie o tym Żyd Marek z Kozminka Anno 1662, po Wielkieynocy zaraz dali im za to złotych Sześćdziesiąt czyli Siedmdziesiąt *circiter* nie mogli pamiętać. Trzeci Kommunikant w Miłowicach ukradłem y temusz Salomonowi w Dobrey z Zięciem iego Anno 1663, wie o tym tenże Zięci iego za złotych Sześćdziesiąt potym Anno 1667. Tamże w Miłkowicach ukradłem Kommunikant y temuż Salomonowi sprzedałem za złotych Sześćdziesiąt. Hostyą sprzedałem w Warcie Żydom Moyżeszowi y Szklarzowi Iakubowi z ktoremem targ uczynił drugich nieznam trzech ich było, zawsze mię o to prosili, mieli byli dać im złotych Sześćdziesiąt, ale niewiem co mi dali w worku, bom Ich nie liczył, tom uczynił in Anno *Currenti* wziąłem ją przed lutrzną w Niedzielę Wielkonocną z grobu y nieodmieniałem nigdy [50] inszey Hostyi, prostego też nieprzedałem Kommunikanta, bo by go poznali y o co mię prosili, abym prawdziwie Konsekrowane a nie proste im nosił, maiał próbę że kołą y krew idzie z nich na co by tego potrzebowali y zażywali niepytałem się o to, u Żydów w tey przedaży nie miałem żadnego dubium y że prawdziwe Ciało y Krew Nayświętsza iest wierze, tylkom tom czynił z łakomstwa tę Hostyą chowałem ad Festum Ascensionis Domini w Kościele Miłowskim *in tumba* w Ołtarzu podle Kazalnice y nazaiutrz *in cretina Festi Ascensionis* na Iarmarku w Warcie sprzedałem Żydom, y iuz to na gotowem zaniósł nikt niewiedział o tey kradzieży, y Żona o tym niewiedziała, y Corka niewiedziała, tylko była na Kwietną Niedzielą u mnie y zaraz w Poniedziałek poszła przy sobie Nayświętszego SAKRAMENTU tylko raz byłem w Kaliszu ten Kommunikant z ktorego to krew szła konsenkrował X. Swieykowski Pleban Chełmski, te pieniądze com za Kommunikanty brał, provictu et amictu obracałem, y tych zbrodni nigdym się niespowiadał, często żeby mię niemili za Heretyka, y nigdziem *Hostiam non Consecratam in lacum consecratum supposui* mógł bym być, alem tego nieuczynił. Oddany Urzędowi potym spalony a Żydzi pouciekali powołani.

Około Roku 1670 we Mławie żyd Kurek kupił u Złodzieia S. Hostyą y z puszką, którą gdy kłoli w nocy w piwnicy nożami krew się rzuciła, Hostyą nazaiutrz na powietrzu widziaa była, y dzwony słyszane nad tym domem, w którym naleziono Złoczyńców Synowie dwa tego Kurka ochrzczeni, uczyli się w Pułtusku in Anno 1704 w Seminarium mieszkali.

W Maminie za Księdza Biskupa Trzebieckiego o Hostyę S. kupioną Arendarza [że tylko X Pleban wyrzekł, trzeba by cie spalić] Pospolstwo dol wykopawszy spaliło.

Roku 1696 w Sendomirzy Białągłowa w Wielki Czwartek S. Hostyą przyiętą w chustę wyplutą iuz była do żydow zaniola ale postrzeżona na śmierc tamże w Mieście dekretowana.

Roku 1698. W Rawie złapano sześciu Żydów, o skradzenie [51] w żelazny tak sreber iako y Hostyi S. z Monstrancją pod czas Okrawy Bożego Ciała, y dwóch Slosarzow *Complices*, ktorych zaraz powieszano, Żydzi niewiem czy się nie wykręcili.

1710 w Łęczny *Feria 5ta post Festa solennia Pascha* dekretem ferowanym, tamże w mieście z roskazu I.M. P. Strażnika W.X. K. BOGA sprawiedliwości (nie Świętokradzcow) obrocone, Żydow Żydowek siedm spalono y Podgorskiego Dzwonnika, osiedmaście wyanych Hostyi SS> y inne Kośilene rzeczy: gdzie Iudasza wyznał że iedną Hystyą [sic] wziął z sobą do Gdańska, drugie

Roku 1712. Z Jędrzejowa Arendarz (ledwie tam przyjęty przeciwko prawu) wygnany, o Hostyą kupioną także u świętokradzce Dzwonnika.

A że niezostało już sposobów Żydom na kredyty, na Prowizye brać pieniądze, a przecie lekko robiąc powinna się mieć dobrze; rzucili się do łupienia y kradzieży Kościołom, gdzie oraz y Najsświętszej Hostyi, lubo sami lubo od świętokradzcow przewodniow swoich dostają, o co kiedy który Pleban czynić pocznie, to mu potrzeba y życie y gotowiznęłożyć, a ieszcze rzadko dojdzie dla Protektorów sprawiedliwości. Niech żeby ieno żydom Przykazanie ukradziono z Bożnice, jeżeli by wszyscy na to się niśladali nieciekali, żeby się zemścić krzywdy. My Katolicy, czy nie wierzymy w Chrystusa, o ktorego wzgardę Aktorom czyniącym, przeszkadzamy, a ieszcze dla pieniędzy podobno żydowskich, ktorych BOGU duszą Przyplacić będzie trzeba. Niektore Świętokradztwa, wieku naszego wspomnie, bo ich spisać wszystkich niepodobna.

Przed Rokiem 1648. w Krakowie u S. Anny kielich na Zamku Trzybularz u P. Maryi Krzyż wielki srebrny, u S. Szczepana łańcuch złoty z Monstrancyi, u S. Troyce Antependium, u Franciszkanów lichtarze, na piasku srebra z Obrazu pokradzione u Żydow zostały, Katolicy pokarani, Żydzi się okupili.^[24]

W Piotrkowie Żydow tracono, o takąż sreber Kościelnych kradzież [52] stary żyd zapamiętał stracony. Młodemu Golebica naramieniu padła na placu, znakiem była iego powołania do Wiary, którą przyjąwszy ścięty, to z relacyi OO. Piarum Scholarum.

W Kościele pod Krakowem puszkę z Hostyi Arendarz kupił, I.X. Opacki Archidyakon Krakowski czynił o to, że żyd stracony y wszyscy z browarów z tej parafii przez dekret Grodzki wyfnani Wodzislawscy zaś żydzi *complices* dają dolampy tamże oliwę.

W Opatowcu, w Bałutowie, w Denkowie, w Opatowie: razem cztery Kościoły okradli żydzie, ktorzy tu aż z Litwy byli na tę robotę przyszli.

Roku 1688. w Chełmie tracono także żydów y Katolika o skradzenie kilku Kościołow gdzie ze srebrem zabierali y SSm: na obelgę y czary sobie zwykłe.

W Siennie Żyda także tracono o srebro Kościelne y Relikwie Święt: Antoniego, ktorego gnatkami nazwał, pokazawszy gdzie ie był zakopał w gnoiu.

W Kozminku pod Kaliszem okradł Kościół, gdzie zabrali y srebra Kościelne y Plebanowi na złotych sześć tysięcy y I. M. Panu Lętkowskiemu w pieniądzech y w klejnotach na złotych Sześćtysięcy tych stracono w Piotrkowie.

Roku 1694. Kościół Farny w Bełzie Rusin z Wareża okradzszy, z puszką osmnaście Hostyi sprzedał żydowi Sokalskiemu, Rusina spalono za żydami instancyie wielkich Panow sprawiły, (a żal się Boże y od Biskupa pewnego niegdy Inhibicya wydana), że Sędzia wzięwszy dwieście

talerow bitych, żydow przypuścił *ad evasionem* przez dekret w Aktach Grody Bełskiego zapisany. EMW 2004

Roku 1696. Kościół Świętego Ducha w Sandomierzu okradli także żydzi process moy świadczy 1698 wydany.

Roku 1607. we Cmielowie z Ołtarza Świętej Anny złotnik srebro pobrał, które się żydom dostało. Złotnik tylko stracony.

[53] Roku 1697, na Wołyniu żydzi Cech mieli Złodzieyski, którzy około Łucka Kościołów więcej niż dwadzieścia ze sreber złupili, iako to w Targowicy u Arendarza. W Łucku naostatku Cerkiew łupiących połapano a drudzy pouciekali, Arendarz z Targowicy przyznając Cuda od Krzyża u siebie zakopanego, okrzczony święty, Rabina Syn ze dwiema spalony. A toż Kontubernia takie handlow żydowskich do których w pisują pewnie y tych co dla ich łakomstwa kraść y Kościoły muszą.

Roku 1698 z Przytyka żydzi Kościół okradli we Wrzosie, ale że u nas process z żydami trudny którzy zaraz pouciekali przepadło.

Roku 1700. W Szczeglicach pokradzione srebro Kościelne pokupili żydzi Opatowscy.

Roku 1702. we Frysztaku Kościele żydzie na Dwadzieścia Tysięcy srebra zabrali, I.M. P. Iozef Rołowski Chorąży Parnawski okupem sobie Offiarowanym z pobożności Chrześcianskiej w zgardziwszy, pięciu spalić kazał, a na czterech Infamią otrzymał, niewrocilo się tylko dwadzieścia dziewięć grzywien srebra bo z drugiego tynfy y szostaki fałszywe bili. Ciz siedm inszych Kościołów okradli byli.

Roku 1703. W Głogowie y bliższych Kościołów kilka żydzi pokradli.

Roku 1711. Woyciech Floryk z drugimi drabami okradli Kościół w Ulanowie ze srebra które przedali żydom iedne w Bilgoraiu, drugie Leybie Rzeźnikowi w Goraycu, są Konfessaty iego w Mieście Oleszyczach dnia 7 Augusta opisane.

Roku 1712 w Kozuchowku w ziemi Drobinkiej. Żydzi z Łosic puszkę z Hostyami u złodzieia kupili który spalony żydzi na torturach się niechcieli przyznać, choć srebro od nich licem wzięto.

[54] Roku 1712 z Opatowskiemi żydami iest dekret moy iako *commisarii synodalis* z I.M. Panem Kasztelanem Zawichoyskiem *statutionis* Żydow którzy srebra z Kościołów w Kiełczynie w Chobrzeżanach, Pskanowie, w Glinianach, y w Sobotce osobliwie puszkę pokradzione od drabow skupowali y iako naywiecey kazali im przenosic o Hostye ich prosili, ferowany *in Vigilia Festi S. Ioannis Baptistae* w Opatowie.

Roku 1713. Iest sprawa w Grodzie Sanockim o pokradzenie Kościoła w Hoczewie, z żydamie,

których wydała przekrzcionka zabierająca się na komprobacją, a żydzi na Ewazyi w lat^{EMW 2004} dwadzieścia licami od nich odebrano, y 1710. w Iarosławiu ich na Trybunale o to sądzono, albo iako ow Cygan który więcey było potrzeba dać od dekretu *Evasionis*, niż się podkowa stała, podkowę (przysiąwszy że iey nieukradł) wrocił.

Endnotes

[1] Henricus Spondamus [Henry de Sponde], *Annales ecclesiastici*. [Several copies preserved at the library of the Jagiellonian University in Cracow]; Also Jan Kwiatkiewicz *Roczne Dzieje kościelne od Roku Pań skiego 1118 aż do lat naszych* (Kalisz: Typis Societatis Jesu, 1695, 21.

[2] Jan Kwiatkiewicz *Nowych dziejów kościelnych* (Kalisz: SJ, 1706).

[3] Henricus Spondamus [Henry de Sponde], *Annales ecclesiastici*.

[4] Henricus Spondamus [Henry de Sponde], *Annales ecclesiastici*. Szymon Hubicki, *Żydowskie Okrucieństwa* (Cracow: 1602), 3.

[5] Abraham Bzowski, *Annalium Ecclesiasticorum Post Illutriss. Et Reverenidss. D.D. Caesarem Baronium. Tomus XV Rerum in Orbe Christiano Ab Anno Domini 1378 Usque as Annum Domini 1431* (Cologne: 1622).

[6] Abraham Bzowski, *Annalium Ecclesiasticorum Post Illutriss. Et Reverenidss. D.D. Caesarem Baronium. Tomus XVII Rerum in Orbe Christiano Ab Anno Domini 1448 Usque as Annum Domini 1471* (Cologne: 1624).

[7] Hubicki, *Żydowskie okrucieństwa*, 3. He also mentions Śleszkowski, Sebastyan Śleszkowski, *Dostateczna Genealogia Żydowska*. (Brunsberg: Schonfels, 1622), Chapter 10.

[8] Henricus Spondamus [Henry de Sponde], *Annales ecclesiastici*. Also, Hubicki, *Żydowskie okrucieństwa*, 4.

[9] Cites Śleszkowski as a reference, but see also, Hubicki, *Żydowskie okrucieństwa*, 3-4..

[10] Żuchowski cites Przeclaw Mojecki, *Żydowskie okrucieństwa, mordy i zabobony* (Cracow: 1589), chapter 12. But see also, Hubicki, *Żydowskie okrucieństwa*, 3v.

[11] Hubicki, *Żydowskie okrucieństwa*, 4.

[12] Henricus Spondamus [Henry de Sponde], *Annales ecclesiastici*.

[13] He also cites, Śleszkowski, *Dostateczna genealogia żydowska*.

[14] Abraham Bzowski, *Annalium Ecclesiasticorum Post Illutriss. Et Reverenidss. D.D. Caesarem. Baronium. Tomus XV Rerum in Orbe Christiano Ab Anno Domini 1378 Usque as Annum Domini 1431*.

[15] Maciej Miechowita, *Chronica Polonorum* (Cracow: Hieronim Vietor, 1519 [1521]).

[16] Cites Marcin Bielski, *Kronika Wssythyego Swyata Na Ssesc Wiekow a Na Czwoyry Ksiegi Takiez Monarchie Rozdzielona* (Cracow: Hironim Scharffenberg, 1554 [1551]). And Mojecki, *Żydowskie okrucieństwa*.

[17] Hubicki, *Żydowskie okrucieństwa*, 5r. Hubicki himself notes the importance of print there

“Pisał też w tej sprawie Anloysius Lipomanus Nuncius Aposto, ktore listy w Rzymie potym wydrukowano.”^{EMW 2004}

[18] Hubicki, *Żydowskie okrucieństwa*, 5r-v.

[19] Hubicki, *Żydowskie okrucieństwa*, 5v.

[20] Almost identical wording as Hubicki, *Żydowskie okrucieństwa*, 5v.

[21] Hubicki, *Żydowskie okrucieństwa*, 5v.

[22] Cites Jan Achacy Kmita, *Process Sprawy Bochenskiej z Żydami o Nayświętszey Eucharistiey Sakrament of Żydów u Świętokradców Kupiony y Cudownie Okazany* (n.p.: n.p., 1601 [1602]). See also, Hubicki, *Żydowskie okrucieństwa*, 5v-6v. Hubicki also mentions Alfonso de Espina, *Fortalitium Fidei*.

[23] Cites Śleszkowski.

[24] Cites Sebastian Miczynski, *Zwierciad lo Korony Polskiej: Urázy Cięż kie y Utrapienia Wielkie, Które Ponosi Od Żydow Wyrazaiące Synom Koronnym Ná Seym Walny w Roku Panskim 1618* (Cracow: Máciej Jedrzeiowczyk, 1618). Perhaps the year 1648 above is a mistake.

Copyright © 2012 Early Modern Workshop